

OTDK-dolgozat

2025

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS INTÉZET
FENNTARTHATÓSÁGI MENEDZSMENT ÉS KÖRNYEZETGAZDASÁGTAN TANSZÉK

**KÖRNYEZETILEG FENNTARTHATÓ SPORTRENDEZVÉNY -
REALITÁS VAGY UTÓPIA?**

AVAGY

JAVASLAT A SPORTRENDEZVÉNYEK FENNTARTHATÓSÁGI
ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTRENDSZERÉRE BUDAPEST PÉLDÁJÁN

***ENVIRONMENTALLY SUSTAINABLE SPORTS EVENT - REALITY OR
UTOPIA?***

*A PROPOSAL FOR A SUSTAINABILITY ASSESSMENT CRITERIA FOR
SPORT EVENTS BY TAKING THE EXAMPLE OF BUDAPEST*

Ferenczi Annamária

Konzulens: Marjainé Dr. Szerényi Zsuzsanna

Kézirat lezárásának dátuma: 2023. április 17.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	1
2	Elméleti felvezetés: a fenntarthatóság és a sportrendezvények.....	3
2.1	A fenntarthatóság környezeti pillére: klímapolitika a sportban a nemzetközi porondon.....	3
2.2	A fenntartható sportrendezvényekre vonatkoztható hazai jogi passzusok.....	5
2.3	Budapest vonatkozó klímastratégiája, fenntarthatósági irányelvei	7
2.4	Kulcsfogalmak konceptualizálása	9
3	Módszertan	17
3.1	Kutatási kérdések.....	17
3.2	Módszertani elemek.....	18
4	A kutatás eredményei	24
4.1	A nagy sportrendezvények helyzete Budapest példáján.....	24
4.1.1	Labdarúgás	24
4.1.2	Kézilabda.....	26
4.1.3	Atlétika	29
4.1.4	Értékelés	32
4.2	A fenntartható sportrendezvények hazai helyzete napjainkban - szakértői szemmel	38
4.3	Fenntartható sportrendezvények hazai helyzete napjainkban - lakossági szemmel ..	44
5	Konklúzió	51
6	Irodalomjegyzék.....	55
6.1	Felhasznált irodalom.....	55
6.2	Egyéb internetes források	62
6.3	Interjúk.....	65

Mellékletek

1 Bevezetés

Két egymástól eltérő és első pillantásra függetlennek tűnő, közös metszettel nem rendelkező halmaz összekapcsolásából eredeztethető az a megközelítés, amelyen kutatómunkám nyugszik. A nagy sportrendezvények városi színtereken zajlanak, ezáltal óhatatlanul kölcsönhatással viselnek egymás iránt. A XXI. századi trendeket meghatározó, a településfejlesztés és klímaváltozás fémjelezte új interdiszciplináris kontextusban felértékelődött a területi és várostervezés szerepe, a többi között, az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. Tekintettel a városok mind országos, mind pedig nemzetközi porondon elfoglalt helyére, a városok a legfőbb szereplői a fenntartható fejlődés ügyének előbbre vitelében. Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljait (továbbiakban: SDG-k) támogató intézkedései mentén létrejött továbbá egy olyan keretrendszer, amely deklaráltan támogatja az interszektorális cselekvéseket. Kimondja, hogy a három fő globális szereplőn, tehát a kormányzatokon, a privát szektoron és a civil társadalmon kívül olyan iparági szereplőknek is építőelemet kell képezniük a klímaváltozás elleni küzdelem közös létesítményében, amelyek eddig nem tetszelegtek hangsúlyos szerepben. A sportszervezetek az érdemi és átfogó lépések megtétele érdekében felelősséggel bírnak az iparági externáliáikért, valamint a törekvések facilitátoraként léphetnek fel (UN Climate Change Global Climate Action n.é. a). Ez úgy is fordítható, hogy ezen globális kihívás lokális kezelési eszközéül egy sportrendezvény is szolgálhat.

Hazánkban a sport immár tizenhárom éve stratégiai iparágnak számít. A magyar sportiparág teljes mérete csupán közvetett módon ragadható meg. A becslések szerint a nemzetgazdaság 1,7-1,9%-át teszi ki, amelyből 73% közpénz, a fennálló 27% piaci finanszírozású (Muszbek 2016). Amennyiben figyelembe vesszük az elmúlt öt év nagy hazai sportrendezvényeinek mennyiségét és azok környezeti hatásait, jelentős eredményeket kapunk (ennek részleteit ld. később a 4.1 alfejezetben). Az adott nemzetközi keret tükrében egyértelműen megállapítható, hogy hazánkban minél hamarabb meg kell kezdeni az éghajlatváltozás várható hatásai elleni klímapolitikai fellépést, ugyanis a fizikai, logisztikai és pénzügyi szempontok mellett a jelen generációk felelőssége sem elhanyagolható (Sulyok et al. 2022).

Jogosan merül fel a kérdés tehát: hogyan ragadható meg a környezetileg fenntartható sportrendezvény ügye? Ezt elszigetelten kezelni és elemezni hibás megközelítés lenne, minden részt célszerű az azt körülvevő nagyobb egységben, annak nexusában értelmezni a helytálló kutatói attitűd. Ennélfogva a dolgozat az urbanisztikai, fenntarthatósági és közgazdasági értékelés alkotta hármas módszertani egyvelegén nyugszik, mely közvetetten a települési és az

éghajlati aspektusokat, valamint a sport szerepének összefüggéseit kívánja megragadni. Figyelembe véve az uralkodó klimatikus globális trendeket, illetve a városok szerepének növekedését, továbbá a húsz év élsportolói tapasztalatomat, kapcsolódási pontokat véltem felfedezni ezeken a területeken.

Vitathatatlan tény, hogy a fenntarthatóság értelmezésére tett környezetgazdaságtani definíciók kísérletek és elméleti irányzatok nemzetközi és hazai szinten egyaránt széles skálán mozognak. A kutatás célja a fenntarthatóság környezeti pillérének szemüvegén keresztül értelmezendő nagy nemzetközi sportesemények megragadása, mégpedig a „tradicionális” kibocsátási, széndioxid ekvivalensben kifejezett környezeti fenntarthatóság kérdéskörétől elvonatkoztatva. Következésképpen, kutatómunkám során az alábbi kérdésre kerestem a választ: mennyire vannak összhangban a hazai fenntarthatósági törekvések az elmúlt öt évben itthon megrendezett nagy nemzetközi sporteseményekkel, különös tekintettel Budapestre? Ez idő alatt egyértelműen kirajzolódott az, hogy az egységes vizsgálati keret biztosítása érdekében, elengedhetetlen volt egy átfogó definíció megalkotása.

Ehhez meg kellett vizsgálni azt, hogy a Főváros fenntarthatósági irányelvei mennyire épültek be a budapesti rendezésű nagy nemzetközi sportesemények megvalósításába az elmúlt öt évben. Továbbá, fontos volt ezen rendezvények gyakorlati megvalósulása során a fenntartható rendezés elveinek tetten érhetőségét górcső alá venni. A kvalitatív elemzési eszközök hozzájárultak a tervezési szint mellett a fenntarthatósági elvek gyakorlati alkalmazásának vizsgálhatóvá válásához. A dokumentumelemzés mellett a labdarúgás, kézilabda és atlétika sportágak egy-egy releváns nemzetközi és hazai esetének tanulmányozása történt. Mindezek értékelését szakértői beszélgetések és interjúk árnyalták, ennek eredményeképpen megalkotásra és alkalmazásra került a sportrendezvény-fókuszú környezeti fenntarthatósági megvalósíthatósági mátrix. A kvantitatív módszertant pedig a lakossági kérdőív biztosította, megvilágítván a végfelhasználói attitűdöt. Kutatásom alatt eljutottam arra a felismerésre, hogy javallt egy újszerű értékelési szempont bevezetése az eddigiekben a teljes potenciál kiaknázása nélküli, közös szegmensek detektálhatóságának érdekében.

2 Elméleti felvezetés: a fenntarthatóság és a sportrendezvények

2.1 A fenntarthatóság környezeti pillére: klímapolitika a sportban a nemzetközi porondon

A globális felmelegedés okozta kihívások elleni, nagymértékű összefogást igénylő akciók csak akkor lehetnek sikeresek, ha valamennyi ágazat valamennyi szereplője csatlakozik a Párizsi Megállapodás és az SDG-k megvalósítása érdekében. Az ebbe az irányba mutató megoldások alkalmazásával elérhető egy olyan szignifikáns léptékű aktív fellépés, amely a nem kormányzati elemek bevonásával ágazatközi kezdeményezéseknek jelenthet táptalajt. Ehhez szükségeltetnek konkrét célok is, amelyek a globális hőmérséklet-emelkedés 1,5 °C-os szint alatt való tartása és a folyamatosan intenzívebbé váló, szélsőséges természeti eseményeket tartalmazó, legrosszabb forgatókönyv megvalósulása ellen ható befolyással bírnak (Európai Tanács n.é.).

Ebben a rendszerben a sportágazati szerteágazó szerep több szegmensben keresztül érhető tetten, mely az alkalmazkodás, a kibocsátáscsökkentés és a szemléletformálás széles spektrumát fedi le. Ilyenek lehetnek a környezetjog által meghatározott egyes szabályozási területek¹, valamint - a teljesség igénye nélkül - nem elhanyagolhatók az utazási-mobilitási, az energiafelhasználási és az étkeztetési aspektusok sem. Fontos szem előtt tartani ugyanakkor, hogy *„a sportnak az éghajlatra gyakorolt hatása”² összetett, a szervezet és/vagy az esemény méretétől függően nehezen mérhető”* (UN Climate Change Global Climate Action n.é. a, p.3.), továbbá a hatások leképeződései országos, regionális és helyi szinten eltérőek lehetnek.

A *UNFCCC Sports for climate*³ (továbbiakban: UN S4CA) kezdeményezés 2016-ban jött létre (UN DESA 2022) annak érdekében, hogy a sportágazat vezető szerepet tölthessen be az éghajlatvédelem területén. Ez a mozgalom arra invitálja az érdekelt feleket, hogy az ENSZ által kijelölt és szakmailag, eszközökkel, valamint jó gyakorlatokkal támogatott pályán cselekedjenek. Ez dicséretes a tekintetben, hogy kapcsolatot teremt az ENSZ égisze alatt a fenntarthatóság környezeti pillére és a sport mint ágazat között. Az irányító testületek, sportági szövetségek, ligák és klubok mellett az egyik legnagyobb entitás, a Nemzetközi Olimpiai

---

¹ Területfejlesztés és területrendezés, földvédelem, vízgazdálkodás és vízvédelem, levegőtisztaság-védelem, hulladékgazdálkodás, zajártalom és rezgések elleni védelem (Bándi 2014).

² A dolgozat csupán a sport környezetre gyakorolt hatását vizsgálja bizonyos aspektusból. Ennek a fordítottját, az éghajlatváltozás sportra gyakorolt hatását terjedelmi korlátok miatt nem emeli elemzése tárgyává.

³ ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (United Nations Framework Convention on Climate Change).

Bizottság (továbbiakban: IOC) is képviselteti magát (UN Climate Change Global Climate Action n.é. a). Az IOC Fenntarthatósági Stratégiája három felelősségi részre bontható, melyek öt területre fókuszálnak. Az infrastruktúra és természetes helyszínek mellett hangsúlyt kap a beszerzés és erőforrás-menedzsment, a mobilitás, a munkaerő, illetve az éghajlat is. Az IOC ekképpen nemcsak a sporton keresztüli fenntarthatóság promotálásában tölt be zászlóshajó szerepet, hanem a rendezőhelyszínek biztosítása által katalizátorként és példaképként szintén az élen jár. Elmondható tehát, hogy az elméleti sík mellett a kézzelfoghatóbb, gyakorlatiasabb oldal is megjelenik már, ezáltal biztosítva a felelősségi köröket, illetve egyfajta összhangot a két szegmens között a célok tényleges megvalósítása érdekében.

A fenntarthatóság ügyéhez való hozzájárulás nem csupán egy lehetősége a bizottságnak, hanem kötelessége is: tizenhét SDG közül tizenegy célkitűzés elérését előmozdítja (IOC 2017). Az IOC által meghatározott kilenc cél közül kettő kapcsolódik szorosan pályamunkámhoz. Az infrastruktúra és természetes helyszínek, valamint az éghajlatvédelem nyújtotta keretrendszer egybevág a UN S4CA missziójával, miszerint egy olyan jövőt építhetünk, ahol nettó nulla kibocsátású és klímabarát lesz a sport 2040-re (UN Climate Change Global Climate Action n.é. b). Ezen elköteleződés gyakorlati biztosítására az IOC csatlakozott a Párizsi Megállapodáshoz és ennek érdekében klímapozitív szervezetté kíván válni (IOC n.é. a). Fontos kiemelni, hogy a célok mellett célállapotok is kijelölésre kerülnek, tehát mérhetővé és ezzel együtt elszámoltathatóvá válnak.

A UN S4CA két célt tűzött ki: a globális sportközösség számára egyértelmű pályát jelölt ki, melyen a sportot egyesítő eszközként kívánja használni a környezeti pillérrel kapcsolatos tudatosság és klímaváltozás elleni fellépés növelése érdekében. Ez öt alapelvre bontható le, melyek az alábbi kulcskifejezésekkel ragadhatók meg: szisztematikus éghajlati felelősségvállalás, éghajlati hatások redukálása, környezeti nevelés, fenntartható és felelős fogyasztói attitűd előmozdítása, valamint a kommunikáció eszközként való alkalmazása a klímaváltozás megakadályozásáért folytatott küzdelemben (UN Climate Change n.é.).

Aki ezen kezdeményezéshez csatlakozik, automatikusan a *Race to Zero* program tagjává is válik. Az ENSZ *Climate Champion* intézménye három kampányra épül, mely közül a *Race to Zero* az egyik. Ez egy egyetemes koncepció, amely a különböző befektetőket, vállalatokat, egyetemeket, városokat és régiókat egyesít azok támogatásával egy élhető, egészséges, reziliens, nulla szén-dioxid-kibocsátású jövő érdekében. Célja megelőzni a végzetes kimenetel potenciálját magában hordozó veszélyeket, emellett tisztességes munkahelyeket hoz létre és inkluzív, fenntartható növekedést katalizál. Ezen felül a *Race to Zero* partnerei átfogó célja a

kibocsátás megfelezése 2030-ig a nettó nulla kibocsátás mihamarabbi elérése mellett (racetozero.unfcc.int n.é. a). Ahogyan az SDG-k esetében, itt is kulcsfontosságú látni azt, hogy elindult egy folyamat, amely a környezetileg fenntartható sportrendezvények ügyét előre viszi. Ugyanakkor ez egy erős fejlődési potenciállal bíró terület, ami az eddig csatlakozott szereplők számát illeti.

2.2 A fenntartható sportrendezvényekre vonatkozatható hazai jogi passzusok

Mindenekelőtt fontos leszögezni azt, hogy ma Magyarországon a 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló jogszabály 112. §-a értelmében a honvédelmi miniszter illetékes - a többi között - a sportpolitikáért, a sportlétesítmény-fejlesztésért és gazdálkodásért, valamint a kiemelt nemzetközi sport- és sportdiplomáciai események rendezéséért (http1 2022). Emellett 2023. január 1-től a Nemzeti Sportügynökség közreműködik a kiemelt hazai rendezésű sportesemények kapcsán, melyet részleteiben a 591/2022. (XII. 28.) Korm. rendelet a Nemzeti Rendezvényszervező Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság kijelöléséről és egyes feladatainak meghatározásáról tárgyal (http2 2022). Végezetül a 2004. évi I. törvény a sportról nem beszél a fenntarthatóságról sem általánosságban, sem a sportrendezvények vonatkozásában (http3 2004).

A fenntartható hazai sportrendezvények esetében érdemes továbbá megvizsgálni az Országgyűlés tanácsadó szervét, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsot, amely 2008. október 10-én alakult független intézmény (nfft.hu n.é.). A Tanács *A fenntarthatóság intézményei Magyarországon* című 2019-es kiadványa hiánypótló, „azokat az intézményeket mutatja be, amelyeket a közakarat az elmúlt évtizedekben az emberhez méltó életminőség, és különösen életünk természet adta feltételei, kerete fenntartásának szolgálatába állított” (Bartus 2019, p.5). Érdekesség, hogy a vizsgált öt területen, nevezetesen a kormányzati, háttérintézményi, országgyűlési, független nemzeti és nem kormányzati szervek szintjén, csupán egyetlen egy említés történik a sportra vonatkozóan.

Követve vizsgálódásom logikai menetét, az Alaptörvényt szintén javallt górcső alá venni. Az Alaptörvény XX. cikke kimondja, hogy „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”. Ezen jog érvényesülését Magyarország - a többi között - „a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő”. Továbbá a XXI. cikkben „Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez” (http4 2011). Egyértelműen megállapítható, hogy explicit módon nem jelenik meg a

fenntartható módon megszervezendő sportrendezvények motívuma, ugyanakkor értékelendő, hogy az Alaptörvényben rögzítésre került a rendszeres testedzés támogatása, valamint az egészséges környezet.

Tovább folytatva a vizsgálódást, a jelen hatályos magyar klímapolitikai keretszabályozás⁴ nem mutat egységes arculatot, ami a környezeti szempontból fenntartható sportrendezvényeket illeti. Ezalatt az értendő, hogy a fentebb említett környezetjogi felosztáshoz hasonlóan találhatók vonatkozó passzusok, a különböző lehatárolt területek inherensen tartalmazznak ilyen jellegű részeket. A 2020. évi XLIV. törvény a klímavédelemről kerettörvény jellegű, mely elég rövid és konkrétumokat alig tartalmaz. Pozitívumként említendő, hogy kitűzi 2050-re a hazai karbonsemlegességet, amelyhez vezető úton 2030-ra „Magyarország az üvegházhatású gázok kibocsátását legalább 40%-kal kell csökkenti az 1990. évhez képest” (http5 2020).

Huszár (2022) tanulmányában úgy fogalmaz, hogy összességében, a mindenkire kötelező érvényű jogszabályok, törvények vagy rendeletek kevésbé érhetők tetten a magyar klímajogban, valamint minimális az egzakt, meghatározott tételek mennyisége, és ezen jogi iránymutatások jellemzően nem tartalmazzák a kikényszerítéshez nélkülözhetetlen eszközöket (Huszár 2022). Ami a nemzeti fenntarthatósági, klíma- és energiasztratégiák koherenciáját illeti, Szamek Gabriella és Fülöp Sándor (Szamek - Fülöp 2022) úgy vélekednek, hogy a meglévő dokumentumok tartalmazznak olyan elemeket, amelyek a jövő nemzedékeinek érdekeit szolgálják, valamint hozzájárulnak a mitigációs és adaptációs célok eléréséhez, azonban a kikényszeríthetőség problémás. A hazai klímavédelem és alkalmazkodás jogi keretei c. tanulmányban Fülöp Sándor megállapítja, hogy a stratégiai anyagok⁵ végrehajtásának hézagossága kettős arcot mutat. Egyrészt megállapítható a tervek formai és tartalmi felelőssége, azaz hiányosak az intézményi garanciák, illetve a célok gyakorlatba való implementálása nehezen végrehajtható. Másrészt pedig mindenkire kötelező érvényű és konkrétumokat tartalmazó jogszabályok, törvények, rendeletek szórványosan találhatók a magyar klímajogban (Fülöp 2022). Ahhoz, hogy haladást lehessen elérni, első lépésként mindenféleképpen elengedhetetlen az aktuális szabályozói környezet feltérképezése. A hivatkozott anyagok rámutatnak arra, hogy a rögzített hazai vállalások elérése nem egy egységes, egyértelmű

---

⁴ A perindítással, jogérvényesítéssel nem tisztem foglalkozni ebben a dolgozatban, céloom csupán megadni azt a hazai jogi-tervdokumentumi környezetet, amiben elhelyezhetők a fenntartható sportrendezvények.

⁵ Fülöp a teljes joganyag klímaszemponitú vizsgálatát hajtotta végre: az Alaptörvénytől kezdve, a klímajogon és a környezetvédelmi jogon át a többi ágazati jogig mindent megvizsgált.

keretrendszerben zajlik, továbbá alig vagy egyáltalán nem jelenik meg a sportrendezvények kérdésköre.

Csegődi és szerzőtársai, szűkítve a vizsgálati keretet, a középületek energiahatékonyságának jogi és gazdasági aspektusait górcső alá vevő tanulmányukban a középületek energiahatékony működtetésével kapcsolatos hazai és európai uniós stratégiai, jogi és pályázati háttérrel elemezték. Ez alapján megállapítható, hogy a középületekről - és következésképpen a sportlétesítményekről - nincsen sem jogszabályi definíció, sem átfogó adatbázis (Csegődi et al. 2022). Meglátásom szerint mindenféleképpen kiemelendő az energiahatékonyság fontossága a sportrendezvények fényében, ugyanis az energiafogyasztás és szén-dioxid kibocsátás kéz a kézben járnak. Tovább szőve ezt a gondolatot, az említett jogszabályi definíció és az épületkataszter hasznos elemeit képezhetnék a fenntarthatóság irányába tett intézkedéseknek.

Összegezve a sportrendezvényekre vonatkozatható klímajogi körképet, Fülöp a már korábban említett tanulmányában az aktuális környezetet a „*töredékes*” és „*elégtelen*” jelzőkkel illeti (Fülöp 2022, p.103.), azonban nem elhanyagolható az a tény sem, hogy ezek mögött potenciál detektálható. Amennyiben a társadalmi és politikai szegmens megerősödik, úgy az integrált, strukturális lépések motorja lehet. Összességében véve elmondható, hogy általános a diszkrepancia mind az elméleti sík, mind pedig a gyakorlatba való átültetés között, ezzel rámutatva mindkét oldal felelősségére (Fülöp 2022). Kutatómunkám során ez a Janus arcúság mindvégig jelen volt, illetve figyelembe véve vizsgálódásom tárgyának határterületi jellegét, kétségtelenül javasolt egy egységes keretrendszer kidolgozása, amelyben a fenntarthatóság (társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek együttesen) mintegy horizontálisan beépül minden ágazati szabályzásba.

2.3 Budapest vonatkozó klímastratégiája, fenntarthatósági irányelvei

A szabályozottsági keretek logikája mentén tovább haladva, nélkülözhetetlen az adott sportrendezvénynek helyet adó település vonatkozó területi dokumentumainak áttekintése. Budapest esetében kettő detektálható, amelyben a vizsgálatom tárgyát képező fenntartható sportrendezvények eszménye érdemi módon megjelenik: *Budapest 2030 Hosszú távú városfejlesztési koncepció*, illetve *Budapesti klímastratégia és fenntartható energia- és klíma akcióterv* (SECAP).

Előbbiben Budapest jövőképe mintegy kijelöli azt az utat, amelyen 2030-ig bezárólag haladni kívánatos. A vízió szerint a Főváros - figyelembe véve helyzeti adottságait, belső és külső lehetőségeit, valamint a hosszú távon elérendő települési fejlődést - hídszerepben tetszeleghet mind hazai és regionális, mind pedig nemzetközi szinten. Ebben a pozitív irányú változásban meghatározó funkciót tölthet be az innováció, a fenntartható gazdasági modell, a hálózatba szerveződő kutató-fejlesztő rendszer. Ezenfelül, a többi között, a környezeti fejlesztésre helyeződik a hangsúly, párhuzamosan a magas életminőség biztosítása mellett (http6 2013, p.53.).

A koncepció több helyen tárgyalja (4.9 és 5.5 alfejezet, Cél 5) a nemzetközi sportesemények rendezésére is alkalmas fejlesztéseket. Az ilyen jellegű aktivitáshoz elengedhetetlen a jó állapotú, kiépített infrastruktúra, a rendelkezésre álló létesítmények vizsgálata, fizikai állapotuk és környezetük javítása, a kihasználatlan területek sportcélú bevonása, valamint adott esetben új létesítmények létrehozása. Egy nemzetközi sportesemény rendezése kapcsán felmerülő környezeti externáliák mellett számos pozitív hozzáadékkal bíró következmény is felsorolható. A rendezési jog elnyerését azonban hosszú, többéves előkészítő munkafolyamat előzi meg, melyhez szükséges a különböző szintű szövetségek közötti egyeztető fórum megteremtése. A gazdasági aspektus sem elhanyagolható: a gazdasági ösztönzők biztosítása mellett fontos a forrásbevonás, tekintettel a magas költségigényekre, illetve az állami szerepvállalás is elengedhetetlen. Végezetül a jogi háttér, a jogkörök rendezése az átláthatóság és az egyértelmű felelősségi kör, illetve a tiszta ügymenet szintén indokolt elemek annak érdekében, hogy Budapest előkelőbb helyen végezhesen a nagy nemzetközi sportrendezvények elnyeréséért folytatott küzdelemben.

Ezen dokumentum - jellegéből fakadóan - nevesíti azon cselekvési területeket, amelyek egy-egy sportrendezvény szervezésének elnyeréséhez mindenféleképpen szükségeltetnek. Ezek azonosíthatók olyan pontként, ahol a meglévő szinergiák becsatornázhatók, azonban ennek vizsgálatára a későbbiekben kerül sor. Pozitívként értékelendő, hogy Budapest víziójában helyet kap a sporteseményeket felvonultató aspektus is, annak ellenére, hogy az elmúlt időszakban lemaradás volt észlelhető a nemzetközi rangsorban (http6 2013).

Ezzel szemben a *Budapesti klímastratégia és fenntartható energia- és klímaakcióterv* két dokumentumot foglal magában: a klímastratégiát és a SECAP-ot. Tekintettel az ezekben megfogalmazott intézkedési akciókra és tárgykörökre, illetve a tematikára, átfedések

detektálhatók, így egy új, frissített anyagban került kiadásra. Az itt megtalálható üvegházhatású gáz leltár 2015-ös bázisévében az összes energiafelhasználáshoz kapcsolódó legnagyobb CO₂-kibocsátás az épületek energiafelhasználásához köthető (http7 2021, p.4.). Ahogyan a dolgozatom 2.2 alfejezetében egyértelművé vált a sportcélú felhasználás alá kerülő épületek fogalmának meghatározás- és nyilvántartásbeli hiányossága, úgy jelenik meg itt is ezeknek a szükségessége. Számos akció került megfogalmazásra, amely keretein belül egyértelműen azonosíthatók kapcsolódási pontok: a többi között ilyen az épületek kibocsátás-csökkentése energiahatékonyság javításával és a megújulóok részarányának növelésével (http7 2021, p.5.). Azonban a korábban említett definíciós és adatszolgáltatási töredezettség miatt kérdéses, hogy ebbe a kategóriába esnek-e a csarnokok és stadionok.

„Nyilvánvaló, hogy a klímastratégia megvalósítása csak a különböző szereplők közös cselekvéséből és hozzájárulásával történhet meg sikeresen. Cselekvés nélkül [...] Budapesten nem várható érdemi csökkenés a klímaváltozást okozó kibocsátások csökkentése terén” (http7 2021, p.7.). A dokumentum önnönmagán túlmutató, neuralgikus állítást fogalmaz meg, mely rávilágít annak a jelentőségére, hogy értelmezésem szerint a fenntartható sportrendezvények ügye nem kezelhető elszigetelten. A komplex problémákat összetett, integrált és multidiszciplináris attitűddel szükségeltetik megközelíteni és ennek mentén kezelni. Következésképpen, úgy a fenntarthatóság, mint a klímavédelem elveinek horizontálisan indokolt beépülnie az ágazati politikákba, különben nem vagy alig történhet előrelépés.

2.4 Kulcsfogalmak konceptualizálása

Amikor a fenntarthatóság vizsgálódási keretként szolgál, akkor elengedhetetlen meghatározni annak értelmezési tartományát, mintegy nulladik lépésként. Ezt a definíciós kísérletet érdemes az erős/gyenge fenntarthatóság felől megragadni. Az erős fenntarthatóságot narráló elméleti keretet az ökológiai gazdaságtani szemlélet adja meg, míg a gyenge fenntarthatósággal a neoklasszikus gazdasági megközelítés foglalkozik (Hanley et al. 2007, p.19.). A fenntartható fejlődés értelmezését szegélyező diskurzus a természeti tőke eltérő felfogásából eredeztethető.

A gyenge fenntarthatóság azt mondja ki, hogy a természeti tőke helyettesíthető. Ennek kritériumát a Pearce-Atkinson (1993) által Hicks-Page-Hartwick-Solow szabálynak elnevezett összefüggés adja meg, miszerint a termelt (ember alkotta) tőke, az emberi (humán) tőke és a

természeti tőke összegének állandónak vagy növekvőnek kell lennie az idő előrehaladtával⁶. Ezzel szemben az erős fenntarthatóság szerinti megközelítés alapján a természeti tőke nem helyettesíthető, annak állandóságát biztosítani kell. Ennek kritériuma értelmében a termelt tőke, a humán tőke és a természeti tőke összege állandó vagy növekvő, azonban a természeti tőke nem csökkenhet (Kerekes et al. 2018).

Ezen diskurzusra reflektálandó, a fenntarthatóság a gyakorlatban ennél sokkal összetettebb, ugyanis rengeteg alrendszer (pl. társadalmi, gazdasági, tudományos, politikai stb.) fonódik össze a gyakorlatban, növelve a témakör komplexitását. Az Egyesült Nemzetek egyik alszervezetének, a Környezetvédelmi és Fejlesztési Világbizottság 1987. évi, *Közös jövőnk* címet viselő Brundtland-jelentésében a fenntartható fejlődést a következőképpen fogalmazták meg: „*A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét arra, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket*” (Høp8 1987, p.16.). Norvégia korábbi miniszterelnöke, a Gro Harlem Brundtland által vezetett bizottság definíciója új aspektusokat hozott az eddigi kettős osztatú diszkusszióba. Ez a megközelítés egyrészt kapcsolatot teremtett a múlt-jelen-jövő között, másrészt, az időbeliség mellett, beemelte a generációkon belüli és a generációk közötti igazságosságot is (Kovács 2022).

Egyértelműen kirajzolódik az, hogy ez a szigorúan vett közgazdaságtani megközelítésen túlmutató, összetett környezeti és szocio-ökonómiai problémakör (Marjainé Szerényi 2022). Ezen felül, a brundtlandi meghatározás hozzáadott értéke abban is rejlik, hogy mind a gyenge, mind pedig az erős fenntarthatóság elemeit inherensen magában hordozza. Egyrészt kiolvasható belőle, hogy a jelenlegi jólét és tőke ugyanakkora vagy növekszik az idő előrehaladtával a környezeti tőke állandónak tekintése nélkül (gyenge fenntarthatóság). Másrészt pedig a jelentés elismeri a társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek között fennálló egymásrataltságot, kölcsönös függőséget (erős fenntarthatóság).

Továbbá kiemелendő, noha a címadás alapján vonatkozóan tűnhet a téma környezeti fenntarthatóság felőli, ökológiai szemüvegen keresztüli megközelítése, azonban ez a pályamunka nem alkalmazza a környezettani, azaz a élő és élettelen környezet kapcsolatával foglalkozó tudományterületi aspektust. Emellett nélkülözhetetlen annak kihangsúlyozása is, hogy a növekedés-nemnövekedés dichotómiájával sem kíván foglalkozni a kutatás, annak

---

⁶ Kerekes (2023) részletesebben és szélesebb keretrendszerben vizsgálódva értekezik a gyenge és erős fenntarthatóságról.

jelentéshalmaza nem kapcsolódik közvetlenül a dolgozathoz. Ugyanakkor szükségszerű fogalmi keretet adni a környezetileg fenntartható rendezvényeknek, illetve a nagy nemzetközi sporteseményeknek, a vizsgálat érvényességének biztosítása érdekében.

A nagy nemzetközi sportrendezvények definiálásának esetében viszonylag egyértelmű a jelentésbeli konszenzus, így Byers és társai (2012) meghatározását vettem kiindulási pontnak. Nagy sporteseményeknek nevezik azokat, ahol az alábbi feltételek majdnem mindegyike egyidejűleg teljesül:

- egyszeri, nemzetközi szintű;
- különleges szervezet/hatóság szervezi;
- jelentősége és/vagy mérete miatt rendkívül nagy médiafigyelemmel jár;
- fogadóközösségre gyakorolt (gazdasági, idegenforgalmi, infrastrukturális, környezeti stb.) hatással bír, illetve
- gyakran kísérik párhuzamos tevékenységek (pl. fesztiválok, kulturális események; Byers et al. 2012).

Ezzel szemben a fenntartható sportrendezvények megközelítése sokkal szerteágazóbb, színes képet mutat. Az áttekinthetőség érdekében a környezeti pillér mentén fenntartható nagy nemzetközi sportrendezvényeket tipizáló értelmezéseket kategorizáltam, rendszereztem számos szakirodalom alapján, mely az alábbi táblázatban került összefoglalásra (1. táblázat).

Mindenekelőtt fontos látni azt, hogy a teljesség lehetősége nélkül, ennek a kutatásnak nem tisztje teljes mértékben feltérképezni a fenntartható sportrendezvények terjedelmes szakirodalmát, csupán a megértést segítő és a téma összetettségét láttató mennyiségben kerültek feldolgozásra a források. Mindemellett úgy vélem, hogy az említett események egy speciális szempontú leágazását vizsgáló összefoglalás kiindulási alapot biztosíthat további kutatásoknak, illetve támogatja az eligazodást a szövevényes narratívák által átszőtt, környezetileg fenntartható sportrendezvények vásznán. Elemzésem során öt kategóriát azonosítottam - megalkotva egy tipológiát -, amelyek fentről lefelé, az absztrakció⁷ logikája mentén haladva, a következők: környezeti aspektus, eszköz szempontú, kormányzási/irányítási, javaslattételi megközelítés és egyéb elméletek (nemnövekedés, változáshullámok)⁸.

---

⁷ A környezeti aspektus esik fizikálisan a legközelebb a sportrendezvényekhez, ez a legkézzelfoghatóbb kategória, míg a nemnövekedés elmélete pedig a legelvontabb e tekintetben.

⁸ A kialakított kategóriák rendezőelve az adott dokumentum legtipikusabb narratívái mentén alakultak. Mindegyik dokumentum csupán egy helyre került besorolásra.

Kategória	Szerző(k)	Tulajdonság
környezeti	Wilby et al. (2022), Daddi et al. (2021), SFORAE (2022), Dikácz - Ujj (2004)	externália, kibocsátási fókusz, „hagyományos” környezeti megközelítés
eszköz szempontú	Triantafyllidis-Mallen (2022), Szathmári-Kocsis (2020), Mair-Smith (2021), Hugaerts et al. (2021), BMUB (2016), BMU (2021)	sportra és a sportrendezvényre eszközként, katalizátorként, mozgatórugóként tekint, a fenntarthatóság irányába való elmozdulás zálogaként értelmezhető
kormányzási/irányítási	Chatzigianni-Mallen (2023), IOC (2012), IOC (n.é. b)	intézményrendszer felől közelít, irányítási struktúrák, menedzsment eszközök, irányítási rendszerek, stratégiai dokumentumok jellemzik
javaslattételi	Sports Ministry France (2015)	megoldásorientált, javaslatok felől ragadja meg
egyéb elméletek (nemnövekedés, változáshullámok)	Gammelsæter-Loland (2022), McCullough et al. (2015)	nagyobb elméleti keret gyakorlati manifesztációjaként tekint a sportrendezvényekre

1. táblázat: Nagy nemzetközi sportrendezvények környezeti fenntarthatósági szempontú megközelítéseit összefoglaló táblázata (Forrás: Saját szerkesztés)

A *környezeti* kategóriába eső dokumentumok főként a környezetre gyakorolt negatív hatás elkerülése érdekében hozott fenntarthatósági intézkedések felől tekintenek a szóban forgó sporteseményekre. A „hagyományos” környezeti megközelítést kiválóan példázza Wilby és társai (2022) munkássága, amely a sportból mint iparágból származó kibocsátások éghajlatra gyakorolt hatását vizsgálta. Arra az eredményre jutottak, hogy ez az iparág potenciálisan jelentős szerepet tölt be a szén-dioxid-kibocsátás és a fenntarthatósági gyakorlatokra való kihatása révén (Wilby et al. 2022).

Daddi és társai (2021) írása pedig olyan környezetvédelmi intézkedések megghiúsulásának okait vizsgálták, amik közvetlenül kihatással vannak a környezetre (Daddi et al. 2021). A „*Sport*

mindenkiért és a környezetért” projekt ⁹más szemszögből ugyan, de szintén a környezeti elemeket állítja a fő fókuszba. Célja, hogy a testmozgás pozitív élettani hatásaira felhívja a figyelmet, miközben kiemeli a természeti erőforrások megóvásának fontosságát annak érdekében, hogy a környezet a jövő generációi számára is ugyanolyan állapotban állhasson rendelkezésre (SFORAE 2022). A Magyar Olimpiai Bizottság (továbbiakban: MOB) - a Nemzetközi Olimpiai Bizottság mintájára - létrehozta a Környezetvédelmi Bizottságot: a kiadványuk a környezetbarát és környezettudatosság fényében a sport és a környezet kapcsolódási pontjait mutatja be szemléletformáló jelleggel, hiszen globálisan kell gondolkodni, azonban cselekedni lokálisan kell (Dikác - Ujj 2004).

Az *eszköz szempontú* kategória a sportra és a sportrendezvényre egyfajta eszközként, katalizátorként, mozgatórugóként tekint, az a fenntarthatóság irányába való elmozdulás zálogaként értelmezhető. Triantafyllidis és társa (2022) a sport és a fenntartható fejlődés kapcsolatáról úgy vélekednek, hogy a sport a kortárs kérdések pozicionálásnak eszközéül szolgálhat. A következőképpen definiálták ezt: *„A fenntartható fejlődést szolgáló sport a sport hozzájárulását jelenti globális társadalmaink életképességéhez azáltal, hogy a fenntarthatóságot a személyes, társadalmi, gazdasági, ökológiai, technológiai és politikai szempontok hat szempontja szerint ösztönzi világszerte”* (Triantafyllidis - Mallen 2022, p.5).

Szathmári-Kocsis (2020) szerzőpáros a fenntarthatóság fogalmát pedig az élsport mentén ragadja meg, amire az emberi tevékenység egyik alrendszereként tekint. Ők az egyént, a sportolót emelték kvalitatív elemzésük alanyává, amelynek eredményeképpen a fenntartható sport négy elemét határozták meg (jövőorientáltság, közösség, dekommodifikáció, teljesítmény újraértelmezett fogalma). Ez a definíció egyaránt enged következtetést levonni a társadalmi és gazdasági pillér kapcsán, a környezeti fenntarthatóságra való kitekintéssel is szolgál (Szathmári-Kocsis 2020).

Ettől eltérően, Mair-Smith (2021) arról értekezett, hogy a fenntartható fejlődéshez a rendezvények miként járulhatnak hozzá. Szerintük érdemes újragondolni az egyes rendezvényekről való vélekedést: ezalatt az értendő, hogy nem azt kell megnézni, hogyan tehetők egyesével ezek a sportesemények kevésbé károsak környezetileg, hanem a fenntartható fejlődés útján hogyan lehetséges ezen rendezvények segítségével előre lépni. Ez ügyben az

---

⁹ A projekt *Sport for All and the Environment* címmel valósult meg az Ersamus+ program keretein belül 2021.01.01-2023.06.30. között. Ezen akció típusa együttműködésen alapuló partnerség volt, melynek fő célja felhívni *„a figyelmet az ökológiai magatartás sportban való alkalmazásának előnyeire”* (European Commission n.é.).

ENSZ a sportra szintén jelentős támogatóként tekint Hugaerts és társai munkássága nyomán (2021).

A Német Szövetségi Környezetvédelmi, Természetvédelmi, Építésügyi és Nukleáris Biztonsági Minisztérium Környezetvédelmi és Sport Tanácsadó Testülete *Értékelés és cselekvési ajánlások* (2016) c. kiadványában azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a rendezvények megszervezése és lebonyolítása egyöntetűen hozzájárul a gazdasági-ökológiai-társadalmi fejlődéshez, és amely egyaránt a városi és vidéki területeken generációkon átível. Amennyiben a fenntarthatóság hosszú távú eszményét sikerül implementálni ezen folyamat minden egyes szegmensébe, úgy a nagy nemzetközi sportesemények a fenntartható fejlődés motorjai lehetnek. A Testület szerint a sporton keresztül ezen elvontság kézzel foghatóvá válhat és így közelebb kerülhet a társadalomhoz (BMUB 2016).

A Német Szövetségi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Nukleáris Biztonsági Minisztérium kiadványa hitet tesz amellett, hogy a sport nem csupán az ember fiziológiai állapotát javítja, hanem olyan kulcsfontosságú területeket is támogat, mint a fenntartható fogyasztás, az integrált mobilitás, a klímaváltozás elleni küzdelem, a településfejlesztés vagy pedig a biodiverzitás megőrzése. Tehát azt mondja ki, hogy a sport katalizátorként szolgálhat ezen folyamatokban. Tekintettel arra, hogy a német kormány elkötelezett a Párizsban elfogadott klímacélok elérésében, a stratégiai szemléletű hozzáállás elengedhetetlen. A minisztérium vallja, hogy a sport mint iparág hozzájárul a fenntarthatóság mindhárom pillérének hathatós fejlődéséhez abban az esetben, ha a szóban forgó ágazat erőforrásaival akkurátusan és hatékonyan gazdálkodnak (BMU 2021). Mint ahogyan látható, ez a dokumentum már átmenetet képez az eszköz szempontú és a kormányzási megközelítés között, ugyanis megjelenik a stratégiai tervezés és irányítás szemlélete is.

Chatzigianni-Mallen (2023) szerzőpáros cikkében a globális sport *irányítás* területén a környezetvédelmi politika és a gyakorlat közötti összhang feltárására vállalkozott. Arra az eredményre jutottak, hogy a sikeres környezeti fenntarthatóság három elem együttes fennállásának esetén garantálható. Amennyiben kongruencia detektálható a megalkotott stratégiák, a kidolgozott szakpolitikák és azok végrehajtása között, úgy lehet eredményes az a környezet és sportkormányzás szemszögéből.

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság szintén rámutat arra, hogy a sporton keresztül lehet a fenntarthatóság ügyéért tenni. Kijelenti továbbá, hogy eddig számos esetben a környezeti kérdésekkel különálló szereplők foglalkoztak, holott elengedhetetlen az integrált, ágazatokon

átívelő, hosszú távú megoldásokban való gondolkodás (IOC 2012.). Ezen a fonalon tovább menve, a Bizottság egy gyakorlati útmutatójában hitet tesz amellett, hogy az Olimpiai Mozgalomnak kötelessége aktívan tenni a globális fenntarthatóság eléréséért (IOC n.é. b). Ehhez az ISO 20121 irányítási rendszert veszi kiinduló pontnak, melyről a 3.2 alfejezetben részletesen szó esik.

A megalkotott irányítási tipológia értelmében szükséges integrált megközelítést alkalmazni a szervezeten belül: egyrészt nélkülözhetetlen a személyek minden egyes szinten történő bevonása, másrészt az irányok és prioritások fenntarthatósággal áthatott megadása szintén elsődleges. Következésképpen, a hatékony „kormányzás” egy olyan rendszert jelent, ahol egy elszámoltatható szervezet irányít, és amely biztosítja a lehetőségek kiaknázását, illetve a rizikófaktor csökkentését. Összességében véve a fenntarthatóság áthatja a teljes szervezeti struktúrát és kultúrát, valamint az üzleti tevékenységet is (IOC n.é. b).

A megoldásvezérelt *javaslattételi* kategóriába egy dokumentum került, annak ellenére, hogy számos elemzett anyag rendelkezik vonatkozó részekkel. A Francia Sportminisztérium által közreadott nagy nemzetközi sportesemények környezeti fenntarthatóságáról szóló konferencia összefoglalójából egyértelműen kiviláglik a szakértői javaslatok kidolgozott rendszere. Az eszközöktől (pl. Global Reporting Initiative) és szabványoktól (ISO 20121) kezdve, a közös területi törekvéseken át, a nagy sporteseményekért felelős tárcaközi küldöttig, a rendelkezésre álló megoldási lehetőségek széles skáláját tárja elénk. Ezt kölcsönösen megtámogatandó, a speciális szabályzások, valamint a fenntarthatósági követelmények beépítése a sportági szövetségek munkamódszerébe sarkalatos motívum a környezeti fenntarthatóság elérésben a nagy nemzetközi sportrendezvények tekintetében (Sports Ministry France 2015).

Végezetül az *egyéb elméletek* kategóriájában Gammelsæter-Loland (2022) úgy véli, hogy az élsport összeegyeztethető a nemnövekedés elméletével, illetve a klímabarát szakpolitikákkal. Meglátásuk szerint a nagy nemzetközi sportrendezvényeket nem szabad a közjólét növelése felől szemlélni, ugyanis ezek a gazdasági tevékenységek olyan külső kényszereket rónak a környezeti rendszerre, amelyek idővel változásokat eszközölhetnek. Ennek folyományaként ez a jelenség az általunk ismert sport dekonstrukciójához vezethet (Gammelsæter-Loland 2022). Amennyiben pedig a társadalmi változások felől vizsgálódunk, úgy tetten érhető a sport és a természeti környezet kapcsolódásának dinamikája. A változáshullámok elmélete szerint fejlődés a következő három kulcsterület metszéspontjában mehet végbe: a környezeti kérdések stratégiai jelentőségének, kapcsolatok kialakításának és kihasználásának, valamint a

környezetvédelmi tevékenységek gyakorlati megvalósulásának találkozásakor (McCullough et al. 2015).

Összefoglalásképpen az a konklúzió vonható le, hogy amennyire kurrens a környezetileg fenntartható sportrendezvények kérdésköre, annyira szerteágazó a téma feldolgozása, mindazonáltal a fentebbi kategóriák közötti szinergiák létezése egyértelmű. Ennélfogva nem létezik egyetlen helyes megoldás, a mindenkori körülményektől és a kitűzött céloktól függ, azonban a szabályozók és az akarat olyan külső kényszerekként hatnak, amelyek a fenntarthatóság szemüvegén keresztül szemlélve pozitív irányba terelhetik az adott eseményeket. Értelmezésem szerint a környezetileg fenntartható sportrendezvény definíció tehát az előzőek alapján egy olyan sportrendezvény, amely egyidejűleg:

- minimalizálni törekszik a negatív környezeti externáliákat (ideáltipikus esetben Scope 1, 2 és 3 szinten),
- a sportot eszközként használja céljai eléréséhez,
- amely célokat a fenntarthatósági kormányzás/irányítás alapú entitás határoz meg és
- ami a működési elvébe a jógyakorlatokat lokalizáltan beépítve áll fel,
- illetve gyakorlatában illeszkedik a nagy nemzetközi és hazai elméleti keretrendszerekbe.

A fenntarthatóság képét árnyalando, az előbbi meghatározással szeretném felhívni a figyelmet, illetve a „tradicionális” kibocsátási, szén-dioxid ekvivalensben kifejezett környezeti fenntarthatóság kérdéskörét vizsgáló diskurzusba új szegmenst implementálni annak érdekében, hogy ennek az ügynek az elemzése egy szélesebb horizonton tudjon újraorientálódni.

3 Módszertan

3.1 Kutatási kérdések

Annak vizsgálatát, hogy a környezetileg fenntartható sportrendezvény realitás vagy utópia-e, egy fő kutatási kérdésen és három kutatási alkérdésen keresztül ragadtam meg. A K1 kutatási kérdés összetett, ugyanis több terület vizsgálatát indukálja annak érdekében, hogy a kutatásom tárgyát képező kurrens téma egy új megközelítésből legyen vizsgálható.

K1: Mennyire vannak összhangban a hazai fenntarthatósági törekvések az elmúlt öt évben itthon megrendezett nagy nemzetközi sporteseményekkel, különös tekintettel Budapestre?

A komplex, több témát felölelő K1 kutatási kérdés magában foglalja mind a magyarországi sporton belüli környezeti fenntarthatósági törekvéseket, a nagy nemzetközi sporteseményeket, illetve Budapestet mint rendezővárost. Ehhez szorosan kapcsolódnak a további kutatási alkérdések (KA1-KA3).

KA1: A Főváros fenntarthatósági irányelvei mennyire épültek be a budapesti rendezésű nagy nemzetközi sportesemények megvalósításába az elmúlt öt évben?

Az első kutatási alkérdés a dokumentált fővárosi fenntarthatósági irányelvek kapcsolatát hivatott megteremteni hiánypótló módon¹⁰ a 2018-2022 között megrendezésre került nagy nemzetközi sportesemények között. Tekintettel arra, hogy a rendelkezésre álló információk alapján kijelenthető, nem létezik egy ilyen szemléletű átfogó adatbázis, eddig nem ismert összefüggésekre világíthat rá a KA1 kutatási alkérdés.

KA2: Ezen események gyakorlati megvalósulása során a fenntartható rendezés elvei mindvégig tetten érhetők?

Egy stratégia akkor tekinthető általánosságban véve sikeresnek, ha a benne foglaltak a gyakorlatban ténylegesen megvalósításra kerülnek. Elengedhetetlen megvizsgálni ezen folyamatokat valós eseteken keresztül, hiszen a visszacsatolás a stratégiai tervezés szerves részét képezi (Lieszkovszky-Márton 2019). A KA2 alkérdés tehát az elmélet és a gyakorlat közötti összhangot hivatott feltérképezni Budapest példáján keresztül.

---

¹⁰ A Fővárosi Önkormányzat Kulturális, Turisztikai, Sport és Ifjúságpolitikai Főosztály, Sport Osztályának tájékoztatása alapján nincsen egységes adatbázis a Budapesten megrendezésre került nagy nemzetközi sporteseményekről (Hentz interjú 2022).

KA3: Azonosíthatók-e kapcsolódási pontok az elmélet és a gyakorlat között a jövőbeli rendezésekre való kitekintéssel? Ha igen, hol? Ha nem, akkor mi az oka?

Végezetül, nélkülözhetetlen megvizsgálni azt, hogy a hazai sportrendezvényre vonatkozó környezet inherensen tartalmaz-e előremutató lehetőségeket, kapcsolódási pontokat. A KA3 alkérdés megteremti a kutatás időbeli ívét a tekintetben, hogy a megtörtént események tanulmányozása után ki- és előre tekintést enged a fenntartható sportrendezvények kapcsán.

3.2 Módszertani elemek

Az összesen négy módszertani elemet felvonultató bemutatásnál célszerűnek tartottam a kvalitatív és a kvantitatív kutatási módszerek dichotómiájában a minőségítől kezdve a mennyiségi adatgyűjtési eljárásokig való haladási logikát követni. Általánosságban véve elmondható, hogy az előbbi metódus adatai jellemzően szövegek. Ennek megbízhatósága kisebb, tehát nem alkalmas arra, hogy ezt a módszert megismételve ugyanerre az eredményre jusson a kutató. Ezzel szemben érvényessége jobb, azaz a kutató valószínűleg azt méri, amit mérni kívánt. Továbbá, a kvalitatív kutatási módszer rugalmasabb, illetve helyzetspecifikus, ami alapos felmérést tesz lehetővé, ugyanakkor nem általánosítható eredményekhez vezethet. Összességében véve ezen eljárások az összefüggések megvilágítását támogatják. Utóbbiak, tehát a kvantitatív adatgyűjtési megközelítés adatai számok, ezáltal megbízhatósága nagyobb (megismételve ugyanazt az eredményt adná), viszont érvényessége alacsonyabb (nem jelenik meg a mögöttes tartalom). Ennek alkalmazásával lehetővé válik egy nagyobb sokaság vizsgálata strukturáltsága okán. Átfogó képet képes biztosítani, azonban felületesebb, hiszen matematikai-statisztikai következtetéseket lehet csupán levonni (Tomay 2022).

Kutatásom egy része dokumentumelemzésen alapszik, amely a kvalitatív elemzési eszközök egyike. Ez egy olyan szisztematikus adatgyűjtési eljárás (Bowen 2009), amelynek tárgyát települési dokumentumok, klímastratégiák, jogszabályok és egyéb sportági klímavédelmi törekvéseket tartalmazó anyagok képezik. Ennek segítségével feltárhatóvá vált az a fogalmi és elméleti keret, illetve a szabályozói-szakupolitikai rendszer, amiben a nagy nemzetközi sportrendezvények és a környezeti fenntarthatóság kapcsolata kiviláglik. Továbbá, ennek értelmezését segítő, megalkothatóvá vált a vonatkozó szakirodalmi tipológia (ld. 1.

táblázat)¹¹. Előnye, hogy az explicit megjelenő tartalmak strukturált szemléltetését támogatja, azonban a *soft*, finomabb elemek nem kerülnek megjelenítésre. Ezen módszer hozzájárul a fő kutatási kérdés (K1) és az első és a harmadik kutatási alkérdés (KA1 és KA3) megválaszolásához.

Ehhez kapcsolódóan mindenképpen nélkülözhetetlen két olyan dokumentum részletesebb szemlézése, amelyek a városi rendezvények lebonyolításához és a fenntartható menedzsment rendszerekhez adnak iránymutatást. A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (továbbiakban: ISO) által kidolgozott szabványok az üzleti élet, a kormányzat, illetve a társadalom számára gyakorlati eszközökön keresztül járulnak hozzá a fenntartható fejlődés mindhárom pilléréhez (ISO 2012). Kiemelendő, hogy csupán fennálló piaci igény esetén kerül egy-egy szabvány megalkotásra. A fenntartható sportrendezvények esetében irányadónak tekinthető az ISO 22379:2022 (*Security and resilience - Guidelines for hosting and organizing citywide or regional events*) és az ISO 20121:2012 (*Event sustainability management systems - Requirements with guidance for use*).

Az előbbi hét fejezeten keresztül ismerteti a releváns kulcsterületeket és a lebonyolítási-rendezési folyamat elemeit oly módon, hogy kimondja mind a házigazda, mind pedig a szervező kölcsönös felelősségét az esemény kapcsán. A többi között, az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaival összhangban kell annak megvalósulnia. Ehhez tervezési, dokumentálási és a nyilvánosság felé való kommunikációs kötelezettség is társul a rendezvényre való felkészülés és megvalósítás minden egyes részére vonatkozóan az összhang biztosításának fényében (ISO 22379:2022).

Az utóbbi szabvány jelentősége abban rejlik, hogy egyértelműen kijelenti, az irányítási rendszer sikeressége a felsővezetés elkötelezettségétől nagy mértékben függ. A hatékonyság maximalizálásának céljából minden kapcsolódó elemre (pl. *stakeholderek*, ellátási lánc stb.) ki kell annak terjednie (ISO 20121:2012). A dokumentum tíz fejezeten keresztül mutatja be a rendezvények fenntartható célkitűzéseit és elérésük módját. Kutatásom szempontjából lényegi az itt megtalálható érettségi mátrix (*maturity matrix*), amely az adott szervezetnek a fenntarthatóság irányában tanúsított megközelítését teszi csoportosíthatóvá. Az említett két ISO szabvány a 4.1.4 alfejezetben megtalálható, saját elemzési szempontokat tartalmazó mátrix megalkotásához járult hozzá.

---

¹¹ Ez csupán kísérleti jellegű, a dolgozat témájának megértését segítő hozta létre a szerző, ugyanakkor további kutatások kiindulási alapjául szolgálhat.

A második alkalmazott kvalitatív elemzési módszer az esettanulmány, mely Rashid és szerzőtársai (2019) szerint „*a kutatók számára lehetővé teszi, hogy egy adott kontextusban bonyolult jelenségek mélyreható feltárását végezzék*” (Rashid et al. 2019, p.1.). Mindenekelőtt kihangsúlyozandó, hogy a terjedelmi korlátok és az összehasonlíthatóság érdekében esett a választás három sportág (labdarúgás, kézilabda, atlétika) nagy nemzetközi sporteseményeire, ami a releváns hazai gyakorlatok bemutatását¹² illeti. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy más sportágaktól, más szektoroktól ne lehetne bizonyos elemeket átvenni. Tekintettel a téma komplexitására, az ágazatok közötti jógyakorlat- és tudásmegosztás, illetve az egymástól való tanulás az alapját kell, hogy képezze a sportesemények környezeti fenntarthatósági megközelítésének. Az esettanulmányok vizsgálatának módszerével a KA1, KA2 és KA3 kutatási alkérdés hozható kapcsolatba. Ugyanakkor fontos látni azt is, hogy ez a módszer akkor tud kimerítő választ szolgáltatni az adott kérdésre, amennyiben az adatok kutathatók, elérhetőek az információk és az interjúalanyok. Az áttekinthetőséget az elmúlt öt év releváns sporteseményei kapcsán a 2. táblázat biztosítja.

---

¹² A teljesség lehetősége nélkül, a vonatkozó nemzetközi gyakorlatokra egy-egy alfejezet erejéig reflektál a vizsgálódás a 4. fejezetben.

Sportág megnevezése	Nemzetközi példa (2018-2022)	Budapesti példa (2018-2022)¹³
Labdarúgás	FIFA Labdarúgó-világbajnokság, Katar (2022)	UEFA Férfi Labdarúgó Európa-bajnokság, hivatalosan nem volt házigazdája (2020)
Kézilabda	EHF Női Kézilabda Európa-bajnokság, Szlovénia, Észak-Macedónia és Montenegró (2022)	Férfi kézilabda Európa-bajnokság, Magyarország és Szlovákia (2022)
Atlétika	IAAF Atlétikai világbajnokság, Katar (2019)	WA Atlétikai világbajnokság, Magyarország (2023) ¹⁴

2. táblázat: Nagy sportesemények összefoglaló táblázata nemzetközi és hazai (budapesti) viszonylatban három sportág példáján 2018-2022 közötti időszakra vonatkozóan, kitekintéssel 2023-ra (Forrás: Saját szerkesztés)

A harmadik alkalmazott kvalitatív módszer keretein belül interjúk, szakmai beszélgetések készültek. Hét darab, egy eset kivételével egyenként 45-75 perces, félig strukturált interjú zajlott le, döntő részt személyesen, melyet a 3. táblázat foglal össze¹⁵. A kutatás témája ezt rendkívüli módon igényli, ugyanis olyan mögöttes tartalmak, megoldások és tevékenységek kerültek ezáltal felszínre, amelyek más módszerrel nem érhetők el. Ennek korlátja az interjúalanyok rendelkezésre állása lehet. A beszélgetések során törekedtem az adott sportágak szövetségéből, az adott sportrendezvény szervezőbizottságából szakértőket megszólaltatni, illetve Budapest mint rendezőváros részéről szintén elengedhetetlen láttatni a működési elvet. Végezetül, a kutatás témájára átfogó reflexióval rendelkező szakemberekkel való diskurzus szintén jelentékeny a fő kutatási kérdés és a kutatási alkérdések megválaszolásának szempontjából. Az interjúk és szakmai beszélgetések során elhangzott kérdések megtalálhatók a mellékletben.

¹³ m4sport.hu cikkei alapján

¹⁴ Ez az esemény a kutatás lezárulta után kerül megrendezésre, azonban indokolt elemezni, hiszen a dolgozat témájához szervesen kapcsolódik, az időbeli közelségéről és területi vonatkozásairól nem is beszélve.

¹⁵ A dolgozat elkészültéig nem reagáltak érdemben sem az írásos elektronikus, sem a telefonos megkeresésre az alábbi entitások: Magyar Labdarúgó Szövetség (továbbiakban: MLSZ), UEFA Férfi Labdarúgó Európa-bajnokság budapesti selejtezőjét lebonyolító szervezet, Magyar Kézilabda Szövetség (továbbiakban: MKSZ), Magyar Atlétikai Szövetség (továbbiakban: MASZ) és a Nemzeti Sportügynökség.

Név	Intézmény	Titulus	Interjú módja	Időpont
Hentz Zsuzsanna	Fővárosi Önkormányzat Kulturális, Turisztikai, Sport és Ifjúságpolitikai Főosztály, Sport Osztály	osztályvezető	személyes	2022.11.16.
Anonymus ¹⁶	-	-	személyes	2023.03.07.
Schmitt Petra	Budapest 2023 Nonprofit Zrt.	fenntarthatósági menedzser	személyes	2023.03.23.
Pignitzky Dorottya	Magyar Olimpiai Bizottság	sportszakmai munkatárs	személyes	2023.03.24.
Végh Alexandra	EHB 2022 Nonprofit Kft.	fenntarthatósági menedzser, tanácsadó	telefonos	2023.03.25.
Molnár Szabolcs	Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület	főtitkár	Microsoft Teams	2023.04.04.
Viseu, Hugo	Union of European Football Associations (Európai Labdarúgó-szövetség, továbbiakban: UEFA)	Social & Environmental Sustainability Senior Manager	írásos (e-mail)	2023.04.12.

3. táblázat: Összefoglaló táblázat a szakmai beszélgetőpartnerekről az interjú megvalósulásának sorrendjében (Forrás: Saját szerkesztés)

Ennek a módszernek további előnye, hogy terepközeli és rugalmas: ez egyrészt értendő a kérdések konkrét megfogalmazására és sorrendjére, illetve az interjúalany személyéhez való alkalmazkodásra, valamint a témában való elmélyülésre. Ennek segítségével az adott témával kapcsolatos tények és vélemények feltárhatók (Solt 1998, Heltai-Tarjányi 2004, Letenyei 2006, Kovács 2007 alapján Tomay 2022). Az interjúk egyaránt válasszal szolgálhatnak mind a három kutatási alkérdésre.

Noha nem az adatgyűjtési eljárásokhoz sorolandó, azonban fontos a módszertani elemek között megemlíteni az alább ismertetésre kerülő és a 4. fejezetben látható mátrixot (ld. 4. táblázat). Ez megadja az előzőekben bemutatott három minőségi elem operacionalizálásának lehetőségét,

¹⁶ Interjúalanyom kérte az anonimitást. Sportjogi szakértő, emellett szervezői tapasztalatokkal rendelkezik, továbbá rálátással bír a kézilabdára.

azaz mérhetővé teszi a szóban forgó sportrendezvények környezeti szempontú fenntarthatóságát. A sportrendezvény-fókuszú környezeti fenntarthatósági megvalósíthatósági mátrix alapjául a fentebb bemutatott két ISO szabvány, valamint Salamin-Péti (2019), új *governance* paradigmáját és a térbeli tervezés koncepcióját felvonultató tanulmánya szolgált¹⁷.

Amennyiben a minőségi és mennyiségi módszereket egy képzeletbeli skálán végpontoknak tekintjük, úgy a kutatás a kvalitatív szegmensből kiindulva elérkezett a negyedik és egyben utolsó etaphoz. A kvantitatív módszerhez tartozó kérdőíves vizsgálat nagy mennyiségű, számszerűsíthető adat kigyűjtésére ad lehetőséget, melyből matematikai-statisztikai eljárásokkal következtethetünk az alapsokaságra (Babbie 2003 alapján Tomay 2022). Pozitívuma, hogy az attitűdök, ismeretek megjelenítésére alkalmas, azonban a motivációk, érzések kutatására nem használható. Explicit módon nem kapcsolható a kérdőív egyik kutatási alkérdéshez sem, viszont a KA3-at és a kutatás egészét tekintve fontos adatgyűjtési eljárásról beszélünk. Annak ellenére, hogy nem reprezentatív, visszajelzést ad arról, hogy a lakosság mit érzékelt a hazai rendezésű sportesemények fenntarthatósági törekvéseiből.

---

¹⁷ A hagyományos kormányzás (*government*) helyett az új *governance* határozza meg a tervezés folyamatát: többszintű, sokszereplős koordinatív és kooperatív jelleggel. Ebben az esetben a térbeli tervezés ernyőfogalomként jelenik meg és annak motivációja a globális kihívásokat kezelő politikák eszközeként is értelmezhető. Tehát a fenntartható fejlődés eszközeként a globális kihívások helyi kezelésére szolgál (Salamin-Péti 2019).

4 A kutatás eredményei

4.1 A nagy sportrendezvények helyzete Budapest példáján

4.1.1 Labdarúgás

A 2.4 alfejezetben ismertetett nagy sportesemény fogalmából kiindulva, az elemzési keretet szűkítendő, a labdarúgás, a kézilabda és az atlétika került kiválasztásra. Ennek a három sportágnak a példáján keresztül tartottam célszerűnek megvizsgálni azt, hogy a szervezői és a lebonyolítási oldalról a környezeti fenntarthatósági elemek a gyakorlatban milyen formát öltenek. A választást a következő tényezők indokolták: a labdarúgás egyetemleges népszerűsége vitathatatlan tény, amely kiválóan szimbolizálja a csapatszellemet és az összetartozás egységét. A kézilabdára a húsz éves élsportolói múltam miatt páratlan rálátással rendelkezem, az atlétikát pedig a sportok királynőjének tartják, amely a legtisztábban képes megmutatni az egyéni sportolói teljesítményt. Az elemzést nyilvánosan elérhető információk, stratégiák, interjúk, szakértői beszélgetések és megfigyelések segítették.

A labdarúgás vitathatatlanul az egyik, ha nem a legnagyobb vonzerővel bíró, sok embert megmozgató jelenség. Az Európa-bajnokságok (továbbiakban: EB) történetében a tizenhatodik, azaz az eredetileg 2020. június 12. és július 12. között megrendezésre kerülő kontinensviadal volt az első, amikor nem volt házigazdája az eseménynek. Összesen tíz országban, tizenegy helyszínen zajlottak a mérkőzések. A Covid-19 vírus okozta világjárvány miatt egy évvel későbbre halasztotta az UEFA a lebonyolítást. 2021 nyarán Budapest az F-csoport mérkőzéseinek és egy nyolcaddöntő meccsnek adott otthont (uefa.com 2021). Tekintettel arra, hogy az Európai Labdarúgó Szövetség Fenntarthatósági Stratégiája 2021. decemberi keltezésű (UEFA 2021a), okkal feltételezhető, hogy a viszontagságos rendezési körülmények fényében¹⁸, nem alkalmaztak általánosan és egységesen érvényes fenntarthatósági elemeket. Ezt a képet árnyalandozó, az UEFA Társadalmi és környezeti fenntarthatósági vezető menedzsere elmondta, hogy a 2020-s EB-re vonatkozóan három társadalmi felelősségvállalási és egy környezeti fenntarthatósági prioritás volt irányadó. Ezek közül csupán az utóbbi kapcsolódik szorosan kutatásomhoz: hulladékkezelés tekintetében a 4R elv¹⁹ alkalmazása, továbbá a beszállítók és vállalkozók bevonása a fenntarthatósági törekvésekbe, illetve a

---

¹⁸ A világjárvány által beárnyékolta időszakban az egészségügyi előírások és intézkedések betartása létfontosságú volt, így jogosan élvezett elsőbbséget minden más szemponthoz képest.

¹⁹ Ez alatt a *reduce* (csökkentés), *reuse* (újrafelhasználást), *recycle* (újrahasznosítást) és *recover* (visszanyerés) lépéseket értjük. A 4R elv a keletkező műanyag hulladék-áramot szakaszokra osztja.

karbonkompenzációs rendszer alkalmazása a szurkolók repülőn való odautazásának tekintetében (Viseu interjú 2023).

Az EB kapcsán szerettem volna továbbá meginterjúvolni a Magyar Labdarúgó Szövetséget, de érdemben nem kaptam választ. Az MLSZ nyilvánosan elérhető információi nem tartalmazzak a fentebb említett irányba mutató törekvéseket, valamint a Puskás Aréna esetében sem lehet ilyenről beszélni²⁰. Annyi biztos állítható, hogy az UEFA fenntarthatósági törekvéseihez kapcsolódó tevékenységek egy részét a budapesti szervezőkre bízta (Viseu interjú 2023), azonban az erről szóló kommunikáció szűk két évvel a rendezés után nem érhető el.

Annyi következtetés levonható annak az üdvözlendő ténynek a kapcsán, hogy a rendezővárosokban a létesítmények zöme már korábban átadott, működő stadionok voltak. Tehát feltételezhető, hogy ekképpen a magas kibocsátással járó építkezések száma minimalizálható volt, azonban a tizenegy helyszín közötti utazások a képzeletbeli externália-mérleg nyelvét pozitív irányból visszabillenthették negatívba. A 2020-as EB-től függetlenül előre mutatók az európai labdarúgó szervezet fenntarthatóság irányába tett lépései, hiszen a 2030-ig szóló stratégia mellett kötelezettségvállalási dokumentumokkal (UEFA 2021b), iránymutatásokkal (UEFA n.é.) és társadalmi felelősségvállalási tevékenységekkel (UEFA 2022) aktívan részt vállalt felelős entitásként. Emellett szintén értékelendő az a tény, a 2024-es EB-t rendező Németország fenntarthatósági koncepciója már elérhető (DFB n.é.).

Hogyan néz ki a Főváros szemszögéből egy nagy sportesemény rendezése? Ez sportágtól és sportági szövetségtől függ. Némelyik entitás kér rendezővárosi hozzájáruló nyilatkozatot (pl. az UEFA így járt el), némelyik nem. Budapestnek vannak fenntarthatósággal kapcsolatos projektjei és nagy sportrendezvények esetén elvárnak hulladék- és zöldfelületkezelési tervet, valamint egyéb vonatkozó rendeleteknek kötelező megfelelni (Hentz interjú 2022), ami pozitívumként értékelendő. Egyfelől a Fővárosi Önkormányzat sportigazgatási szerveinek egyike, általánosságban véve, részt vesz az ilyen volumenű sportesemények előkészítésében, együttműködik a szervezést lebonyolító cégekkel és egyeztet a különböző felekkel, valamint az engedélykérek során is közreműködik (Hentz interjú 2022). Másfelől fontos azt látni, hogy a mindenkor szervező bizottság agilitása és proaktivitása szintén fontos tényező a környezetileg fenntartható sportrendezvények ügyének előbbre vitelében.

---

²⁰ Az építkezés során a Népstadionból lebontott betont újra felhasználták (Horn 2019); ez környezeti szempontból pozitív hírnek értékelendő, azonban az EB-re vonatkozó magyar rendezői információk nem állnak rendezésre.

Érdeemes megnézni, hogy az elmúlt ötéves periódusban milyen külföldi példát láthattunk ugyanebben a sportágban. Katar rendezte a 2022. évi FIFA²¹ Labdarúgó-világbajnokságot (továbbiakban: VB): ezen esemény történetében az első arab világbeli, muszlim országgént. A rendezési jog elnyerésétől kezdve tizenkét év állt Doha rendelkezésére, ami a „felkészülést” illeti. Ambiciózus tervekkel vágtak neki a szervezők, az első karbonsemleges VB-nek kívántak otthonául szolgálni. A FIFA fenntarthatóság terén elért előrehaladásokról szóló jelentése és egyéb közérdekű adatai alapján nem lehet azonban egyértelműen pozitív eredményeket megfogalmazni (FIFA n.é.). Egyrészt jó példaként kiemelendő az, hogy a holisztikus megközelítés irányába történt elmozdulás: mind irányítási, képzési, várostervezési és -fejlesztési, mind pedig közlekedési, hulladék- és vízgazdálkodási, valamint technológiai és ellentételezési (szén-dioxid-kibocsátásának kiegyenlítése) oldalról szintén detektálhatók jógyakorlatok. Másrészt megjelent a létesítmények esetében az utóhasznosítás gondolata, ami ebben a gyorsan fejlődő országban a pozitív hagyaték²² lehetőségével kecsegtet. Azonban az érme másik oldala már nem ilyen fényes: az emberi jogok kérdése, a kreatív könyvelés és monitoring veszélye, illetve a *green-* és *sportswashing* lehetőségének felmerülése még azt jelzi, hogy további munkára van szükség a környezetileg fenntartható nagy sportrendezvény tényleges megvalósulása esetében (FIFA n.é., Meza Talavera et al. 2019, Skey 2022, Novák 2022, m4sport.hu 2022c alapján).

4.1.2 Kézilabda

A tizenötödik Férfi Kézilabda Európa-bajnokság (EHF²³ Euro 2022) Magyarország és Szlovákia együttműködésében került megrendezésre 2022. január 14- 30. között. Ez összesen huszonnégy csapatot, két országot, öt helyszínt, tizenhét meccsnapot és hatvanöt mérkőzést jelentett. Ebben az alfejezetben kizárólag a magyar fővárosi vonatkozás került górcső alá. Budapest a magyar válogatott csoportmérkőzéseinek és a döntőnek adott otthont.

A WWF²⁴ Magyarországgal együttműködésben az EHB 2022 Nonprofit Kft. készítetett egy kalkulációt az utazásból származó karbonlábnyom kapcsán. A számítás során 182,5 tonnára becsülték az emissziót (részletesebben ld. Ferenczi 2021. Reflektálandó az előző alfejezetre, egyértelműen kirajzolódik, hogy a kézilabda esetében alacsonyabb elérésről, kisebb nézőszámról van szó, azonban ez mit sem von le a „*Watch Games. See more.*”

---

²¹ Fédération internationale de football association (Nemzetközi Labdarúgó-szövetség, továbbiakban: FIFA).

²² A szakirodalom az angol *legacy* kifejezést használja, melyre dolgozatomban örökségként vagy hagyatékként hivatkozok.

²³ European Handball Federation (Európai Kézilabda-szövetség, továbbiakban: EHF).

²⁴ World Wide Fund for Nature (Természetvédelmi Világalap, továbbiakban: WWF).

(watchgamesseemore.hu n.é.) néven futó brand, az EB újszerű megközelítésének értékéből. Hivatalosan elérhető dokumentum, stratégia, tanulmány nem született, így ebben az esetben korábbi kutatásomra (Ferenczi 2021), illetve szervezői oldalról a szakértői beszélgetésekre tudtam hagyatkozni. A Magyar Kézilabda Szövetség nem reagált a megkereséseimre, illetve a honlapjukon nem elérhető a fenntarthatóságot tematizáló anyag vagy ebbe az irányba mutató elköteleződés. Végh Alexandra, az EB-t lebonyolító cég fenntarthatósági menedzsereként támogatta Bíró Szabolcs, az EHB akkori ügyvezetője elköteleződését és vízióját. Egy zöld fesztivált kívántak létrehozni, amely hazánkban az első fenntartható nagy nemzetközi sportrendezvény lett volna. A stratégia kidolgozásától kezdve, a megfelelő hulladékgazdálkodáson, újrahasznosított mezeken és a játékosok által használt újratölthető kulacsokon át, a sokrétű szemléletformálási akciókon keresztül az ötletversenyig, az EHB csapata törekedett a zöld rendezvény elképzelésének a gyakorlatba való tényleges átültetésére.

Időközben vezetőváltás történt a szervező cég élén, valamint a Covid-19 vírus okozta világjárvány is közbeszólt. A nagyívű törekvésekből és az ezeket tömörítő „Do more” alprogramból végül három, kisebb léptékű elem valósult meg. Az ideutazásból származó kibocsátásokat ellentételezendő, fás erdősávot telepítettek egy pest megyei településen, Kosdon (Antalics 2020). Az utazás szegmenséhez a résztvevő kontingens közösségi közlekedési kedvezménykártya használata is hozzátartozott. A rendezvényen mindvégig a Repohár²⁵ rendszerét alkalmazták, illetve a szelektív hulladékgyűjtés sikeresnek volt mondható a Recobin²⁶ jóvoltából. Végezetül az ötletverseny szintén megvalósult, amelyen jómagam is részt vettem. A cél egy olyan kézzel fogható ötlet/termék/szolgáltatás kidolgozása volt tanulók, egyetemi hallgatók és start upok részéről, amelyet az EB során meg is kívántak valósítani.

Összességében véve, pozitívumként kiemelendő az, hogy az egész koncepció és megközelítés nóvum a sportág történetében. Emellett a fenntarthatósági menedzser folyamatosan kommunikált, egyeztetett a különböző divíziókkal a rendezés során, tehát detektálható volt az integrált megközelítés is, illetve figyelemre méltó volt a „Do more” alprogramon dolgozók szakértelme, proaktivitása és elhivatottsága. A természeti pillér kapcsán hangsúlyoznám még a WWF-fel kooperációban megtörtént, a rendezvény környezeti hatásának mérhetővé tételét. Emellett a társadalmi és a gazdasági aspektusok érvényre juttatására is törekedtek a szervezők,

---

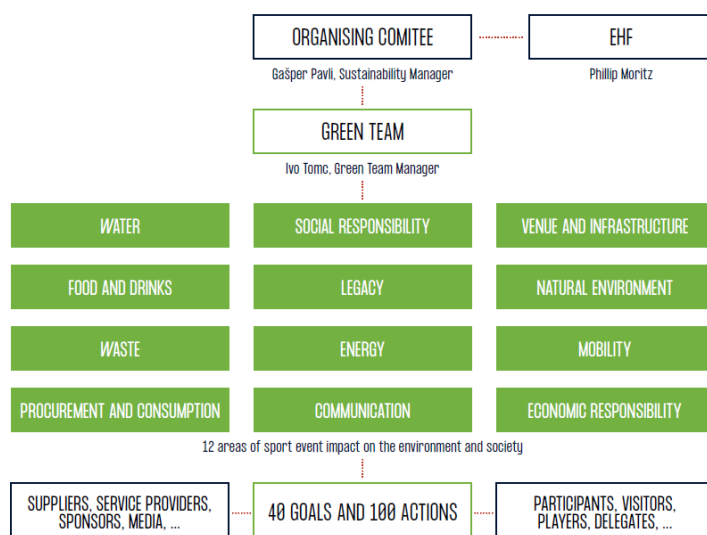
²⁵ Újratölthető, mosható műanyag pohár (repoar.hu n.é.).

²⁶ A Recobin Kft. a szelektív hulladékgyűjtés piacán egyedülálló szolgáltatásokat és termékeket kínál magyar cég (recobin.hu n.é.).

azonban a kutatás fókuszában a környezeti aspektus áll. Szintén öröndetes, hogy megindult egyfajta diskurzus Budapest mint rendezőváros és a lebonyolító cég részéről.

Azonban, az eredeti elképzelésekből nem minden és nem abban a formában tudott megvalósulni mindhárom beszélgetőpartner egybehangzó véleménye alapján (Hentz interjú 2022, Anonymus és Végh interjú 2023). Ezzel egyidőben fontos látni azt a tényt, amely erős fejlődési potenciált hordoz magában: általában a sportági szövetségeknél nincsen egyelőre dedikált kapacitás egy fenntarthatósági tanácsadóra. Figyelembe veendő szempont az is, hogy az alulról elindult kezdeményezések egyelőre erősen függenek a döntéshozói/irányítói oldaltól és annak prioritásaitól. Végezetül az adott létesítmény utóhasznosításának kérdése szintén megoldásra váró feladat, azonban az EHB-nak és a Főváros dedikált szervének ebben az esetben erre nem volt hatásköre a beszámolók alapján, így a szinergiák teljeskörű potenciálja nem került kiaknázásra.

Nemzetközi vizekre evezve, még ugyanezen év második felében Szlovénia, Észak-Macedónia és Montenegró adott otthont az EHF Női Kézilabda Európa-bajnokságnak. A szlovén fél kiadott 2022 szeptemberében egy fenntarthatósági akciótervet (EHF, 2022), aminek honlapján sajnos nem elérhető bővebb információ (ehf.eurohandball.com n.é.), így a 2022 decemberében esedékes jelentés az eredményekről, a 2023-ban várható utókövetésről és örökségről szóló beszámoló nem került elemzésre. Szlovén részről elmondható, hogy a magyar vonatkozáshoz hasonlóan, a szervezői oldal rendelkezett fenntarthatósági menedzserrel, aki alá egy ún. zöld csapat tartozott. Ennek szintén volt egy menedzsere, aki a tizenkét azonosított kulcsterületért felelt (1. ábra). Összesen negyven célt és száz akciót terveztek, illetve külön kiemelendő, hogy a Scope 3 bevonása is megjelent a dokumentumban. A gyakorlati megvalósulás ismeretének hiányában ennél mélyebbre ható következtetéseket nem lehet levonni.

1. ábra: A szlovén fél szervezeti felépítése - kivágat a szlovén fenntarthatósági akciótervből
(Forrás: EHF 2022, p.9.)

4.1.3 Atlétika

Az előző két esethez képest a fő különbség az időbeliség. Míg a labdarúgás és a kézilabda esetében megtörtént budapesti rendezvényekről beszélhetünk, addig a tizenkilencedik szabadtéri atlétikai világbajnokság 2023. augusztus 19-27. között kerül megrendezésre a Nemzeti Atlétikai Központban. Annak ellenére, hogy még az esemény előtt vagyunk, érdemesnek tartottam beemelni az esettanulmányok közé, ugyanis jó példaként szolgálhat a továbbiakban, ami a fenntartható sportrendezvények ügyét illeti. Schmitt Petra, a Budapest 2023 Nonprofit Kft., azaz a VB-t szervező cég fenntarthatósági menedzsere elmondta, hogy a World Athletics-szel (továbbiakban: WA) való szoros együttműködésben és folyamatos párbeszédet fenntartva valósul meg a világvb szervezése (Schmitt interjú 2023).

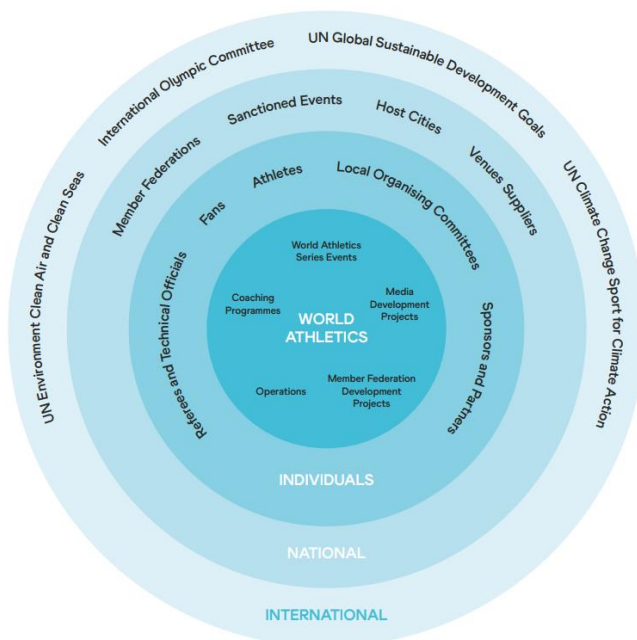
A WA 2020 áprilisában adta ki 2030-ig szóló fenntarthatósági stratégiáját, melynek központi célkitűzése az, hogy a szervezet 2030-ra szén-dioxid-semleges legyen (worldathletics.org 2020). A MOB sportszakmai munkatársa, Pignitzky Dorottya világította meg azt az összefüggést, hogy a WA jelenlegi vezetője 2012-ben a Londoni Olimpia szervezőbizottságának elnöki posztját töltötte be. Sebastian Coe²⁷ fenntarthatóság iránti elkötelezettsége, szakértelme megjelenik a Nemzetközi Atlétikai Szövetség munkásságában.

²⁷ Sebastian Newbold Coe brit atléta, négy olimpiai érmét nyert és nyolc világrekordot állított fel középtávfutásban. 2007-ben az IAAF alelnöki pozícióját töltötte be, 2015 óta az IAAF (jelenleg: WA) elnöke. Miután 2005-ben London elnyerte az olimpiai játékok rendezési jogát, a szervezőbizottság élére nevezték ki. megrendezését, ő lett a londoni olimpiai játékok szervezőbizottságának elnöke (Britannica 2022, worldathletics.org n.é.a alapján).

Az IOC-nál látható mintára készült stratégia mellett iránymutatások és jógyakorlatok is elérhetők a honlapon a kétszáztizennégy tagszövetség és a rendezvényszervezők, illetve a szélesebb közönség számára is (Pignitzky interjú 2023, worldathletics.org n.é. b).

Meglátásom szerint a WA húzószerepet tölthet be a nemzetközi szövetségek és az adott nemzeti szövetség közötti kooperációban mintegy jópéldaként elől járva. Annál is inkább, mert a 2021-es Föld napján a WA aláírta az *UNFCCC Sports for Climate Action Framework* kezdeményezését, „amely támogatja és irányítja a sportszervezeteket abban, hogy a párizsi éghajlat-változási megállapodással összhangban mérjék, csökkentsék és ellensúlyozzák széndioxid-kibocsátásukat” (worldathletics.org n.é. b).

A nemzetközi szövetség kontextusba helyezését és felelősségének megtalálását a 2. ábra szemlélteti. A fenntarthatósági stratégia leírja a vízióját, meghatározza a küldetését, kinyilvánítja elköteleződését. Emellett szót ejt az irányításról, a felelősségről, azonosítja a releváns érdekeltet, illetve meghatározza a nagy jelentőséggel bíró fenntarthatósági ügyeket. Továbbá célokat és célkitűzéseket rögzít, összhangban az SDG-kkel, a megvalósítás felelősségének kérdéskörét és ütemtervét nem feledve. Végül a monitoring, a jelentéstétel és a kommunikáció szintén külön fejezetet kaptak a dokumentumban (World Athletics 2020a).

2. ábra: A World Athletics kontextusa és befolyási körei (Forrás: World Athletics 2020a p.17.)

Látni kell azt, hogy minden területnek, azaz rendezővárosnak megvannak az adottságai,

ugyanakkor a stratégia hat pillére²⁸ egyetemleges. Budapest esetében megvan a szabadságfok abban, hogy eldönthesse a szervező cég, hova kívánja helyezni a hangsúlyt, azonban ez a 2027-es atlétikai világversenynél már teljes mértékben kötelező lesz. Példaértékű az a szakmaiság és az együttműködő partnerek bevonása, amelyet az atlétikai VB kapcsán tapasztaltam. A szervezői gárdában 2022 szeptemberében történt váltás, a kézi EB-vel ellentétben előre mutató volt, ami a fenntarthatósági elemek implementálását illeti. A többi között, az akkreditációval rendelkezők tömegközlekedési támogatása, a szelektív hulladékgyűjtés mellett, kiemelendő a Pilisi Parkerdő Zrt.-vel való kooperáció keretein belül zajló zöldfelületi fejlesztés, ahol a mikroklimatikus viszonyoktól kezdve, megfelelő fafajta kiválasztásán át az értékteremtésre is figyelnek. Tudniillik, 2023. április 14-én negyven fa kerül elültetésre a szabadtéri atlétikai VB negyvenedik évfordulója alkalmából (Schmitt interjú 2023).

Előre mutató az is, hogy ezen világverseny kapcsán létesült stadion barnamezős ipari területre épült és ezzel a beruházással egy versenysportra, kikapcsolódásra és egyéb rekreációs tevékenységekre alkalmas zöld városrészt fog kapni Budapest (worldathletics.org n.é. c). A VB kilenc napjára a sportközpont több mint harmincötezer férőhellyel várja a szurkolókat, ezután pedig tizenötezer főre csökken ez a kapacitás (portfolio.hu 2023). Tehát a Nemzeti Atlétikai Központnak lesz hagyatéka, a szemléletformálás, a maradandó értékteremtés egyaránt fontos szerepet kapnak és a stadion utógondozásának kérdése is megoldottnak tekinthető. Ezen felül kiemelendő, hogy a létesítmény 2024-re a BREEAM²⁹ minősítés megszerzését tűzte ki célul (Schmitt interjú 2023).

Végezetül Budapest szempontjából elmondható és aláhúzendó az a tény, hogy összehangoltan kerültek kialakításra MOL Bubi és rollerállomások, ami egy olyan újdonság, amire korábban nem volt példa. Ezek a VB után is megmaradnának, így támogatná az odalátogató sportolókat és budapesti lakosokat (Hentz interjú 2022, Schmitt interjú 2023). Teljes mértékben előre mutatónak értékelendő, hogy megvalósult egy területen a közös gondolkodás, az integrált megközelítés mind a szervező cég, mind pedig a rendezőváros részéről. Ilyen és ehhez hasonló példákban szükségeltetik még több.

---

²⁸ Ezek a következők: vezető szerep a fenntarthatóság terén, fenntartható termelés és fogyasztás, éghajlatváltozás és szén-dioxid-kibocsátás, helyi környezet- és levegőminőség, globális egyenlőség, valamint sokszínűség, hozzáférhetőség és jólét.

²⁹ A BREEAM „minősítési rendszer alapvetően támogatja a csökkentett energiafogyasztási épületeket, a különféle vízcsökkentési megoldásokat, emellett az olyan beruházásokat, amelyek nem igényelnek újabb zöldterületeket, hanem például barnamezős projektként valósulnak meg, és ezzel kisebb hatást gyakorolnak a környezetre, vagyis az ökológiai lábnyomunkat kevésbé vetjük meg egy adott területen” (Molnár n.é., p.5.).

Megnézve ebben a sportágban a nemzetközi példákat az elmúlt öt évből, az IAAF³⁰ 2019-es atlétikai világbajnoksága volt az első nagy sportesemény Katar sporttörténetének szempontjából, ami a globális hatókört és horderőt illeti. A média ezt az eseményt a 2022-es labdarúgó VB kulcsfontosságú tesztjének titulálta. Ez utóbbihoz hasonlóan, ahogyan a 4.1.1 alfejezetben olvasható, a 2019-es eset volt az első alkalom, amikor egy atlétikai világversenyt ebben a régióban rendeztek (Knudsen et al. 2020). Ahogyan a három évvel későbbi, azaz a 2022-es nagy sportesemény kapcsán kritikaként felmerültek emberi jogi kérdések, illetve a szokott menetrendtől eltérő lebonyolítás az elviselhetetlen nyári hőség miatt, úgy már 2019-ben azonos problémákat vetett fel ez a helyszín.

Amennyiben a 2.4 fejezetben található 1. táblázat kategóriáiból indulunk ki, a World Athletics 2019. évi jelentése az atlétikára eszközként tekint. A dokumentumban már megjelenik a fenntarthatóság mint kérdés, amellyel ezen sportág *„egyedülálló módon képes foglalkozni”* (World Athletics 2020b, p.27.). Levegőminőségi méréseiket folytatták és kiterjesztették kutatásaikat az ezzel korreláló atlétikai teljesítményre. Erre reflektálandó, a mostani atlétikai VB-n Budapesten szintén sor fog kerülni ilyen vizsgálatokra (Schmitt interjú 2023): egyértelműen megállapítható, hogy a WA által elindított fenntarthatósági folyamat nem torpant meg és egyre elmélyültebb, illetve kiterjedtebb lesz.

A 2019-es évre sorsfordítóként hivatkozik a jelentés, itt ért véget az a négyéves reformciklus, amit a korábban említett név- és logóváltás, az új irányítási struktúra kiválóan illusztrál, illetve 2019 végén fogadták el a fentebb elemzett hosszú távú fenntarthatósági stratégiát is (World Athletics 2020a). Ezekből a tapasztalatokból kiindulva megállapítható, hogy a hazai rendezésű atlétika VB-re beérett a reform, amely a fenntarthatósági törekvések kézzelfoghatóságában tetten érhető és amely a soron következő 2027-es világversenyen még elkötelezettebben és szigorúbban tesz a fenntartható jövőért.

4.1.4 Értékelés

A rendszerezettség és átláthatóság érdekében alkottam meg a sportrendezvény-fókuszú környezeti fenntarthatósági megvalósíthatósági mátrixot (4. táblázat), ami az előző alfejezetekben ismertetett információkat és meglátásokat csoportosítja. Ebben a szempontrendszerben a 4.1 alfejezetben elemzett hat nagy sporteseményt került elhelyezésre az elméleti-irányítási oldal és a gyakorlati-rendezési, lebonyolítási oldal mentén. Ennek

---

³⁰ Az IAAF több mint száz év után nevet és logót váltott 2019-ben. A WA hivatalos indoklása szerint az atlétika *„modernebb, kreatívabb és pozitívabb”* imázsát hivatott kiemelni (atlétika.hu 2019).

kialakítását a 3.2 alfejezetben ismertetett két ISO szabvány, Salamin-Péti (2019), új *governance* paradigmáját és a térbeli tervezés koncepcióját felvonultató tanulmánya, valamint az egyéb urbanisztikai aspektusok inspirálták. Amelyik síknegyedben az irányítás és a rendezés is pozitív (+) jelet kapott, ott valósult meg a legfenntarthatóbban (ld. jobb alsó síknegyed) a 2.4 alfejezetben leírt környezetileg fenntartható sportrendezvény kritériumai mentén az adott esemény.

Mind az elméleti sík, mind pedig a gyakorlati sík tekintetében UEFA Férfi Labdarúgó Európa-bajnokság (2020) és az IAAF Atlétikai világbajnokság (2019) nem vagy alig rendelkezett olyan detektálható akciókkal, ami a környezetileg fenntartható sportrendezvény kritériumainak megfelelne. Ezzel szemben, az irányítás részéről nem érhetők tetten szigorúan vett értelemben a dolgozat szempontjából releváns törekvések, azonban alulról jövő formában a rendezői, lebonyolítási oldalról implementálásra került egy vagy több ilyen elem. A Férfi Kézilabda Európa-bajnokság (2022) és az EHF Női Kézilabda Európa-bajnokság (2022) ide sorolható. Ennek az ellenkezője, tehát a felülről jövő fenntarthatósági törekvések kézzel foghatók voltak a FIFA Labdarúgó-világbajnokság (2022) kapcsán, azonban a gyakorlati megvalósítás több mint kérdésesnek értékelhető. Végezetül, ugyan még nem valósult meg a WA Atlétikai világbajnokság (2023), azonban ez az esemény rendelkezik egyelőre a legígéretesebb és a környezetileg leginkább fenntartható sportrendezvények irányába mutató komponensekkel. A továbbiakban javaslom az érintett felek számára ennek a szempontrendszernek az alkalmazását is megfontolni, amennyiben ténylegesen céljuk a kutatásom tárgyává emelt aspektus szerint sporteseményeket rendezni.

		Elméleti sík - irányítás	
		-	+
Gyakorlati sík - rendezés	-	• UEFA Férfi Labdarúgó Európa-bajnokság, hivatalosan nem volt házigazdája (2020) • IAAF Atlétikai világbajnokság, Katar (2019)	• FIFA Labdarúgó-világbajnokság, Katar (2022)
	+	• Férfi Kézilabda Európa-bajnokság, Magyarország és Szlovákia (2022) • EHF Női Kézilabda Európa-bajnokság, Szlovénia, Észak-Macedónia és Montenegró (2022)	• <i>WA Atlétikai világbajnokság, Magyarország (2023)</i>

4. táblázat: Sportrendezvény-fókuszú környezeti fenntarthatósági megvalósíthatósági mátrix
(Forrás: Saját szerkesztés)

Ugyanakkor tekintettel kell lenni a kutatás hazai aspektusaira, illetve arra, hogy a vizsgálat megfelelő mélységben csupán a magyarországi érintettségű, az elmúlt öt évben Budapesten megrendezett nagy nemzetközi eseményekre terjedt ki, így az eredmények mélyreható szöveges értékelése és azok összefoglalása csupán ezen három rendezvényre minősíthető érvényesnek. Az 5. táblázatban tizenhárom szempont mentén szintetizáltam a kutatási eredményeimet.

Szempontok	Labdarúgás (UEFA Férfi Labdarúgó Európa-bajnokság, 2020)	Kézilabda Férfi kézilabda Európa-bajnokság, 2022)	Atlétika (WA Atlétikai világbajnokság, 2023)
Tagja-e az UN kezdeményezésének, nevezetesen a Race to zero-nak?	igen (de az MLSZ nem)	nem	nem
Rendelkezik-e az adott szövetség dokumentált fenntarthatósági	igen (de az MLSZ nem)	nem	igen (de az EA és a MASZ nem)

stratégiával?			
Milyen a szervező cég kapcsolata az adott szövetséggel?	nem állapítható meg egyértelműen	nem állapítható meg egyértelműen	szoros
Megjelentek-e a budapesti fenntarthatósági elvek az adott esemény kapcsán?	nem állapítható meg egyértelműen	nem	igen
Milyen a szervező cég kapcsolata Budapesttel?	n.a.	nem állapítható meg egyértelműen	nem állapítható meg egyértelműen
Volt-e az adott cégnek fenntarthatósági víziója?	n.a.	igen	igen
Volt-e az adott cégnél fenntarthatósági menedzser?	n.a.	igen	igen
Hogyan jellemezhetők a megvalósult környezetileg fenntartható elemek?	nem állapítható meg egyértelműen	kezdetleges	proaktív
Volt-e időközben vezetőváltás a szervező cég élén?	n.a.	igen	igen
Volt-e utókövetés?	n.a. (valószínűsíthetően nem)	nem	nem releváns
Odafigyeltek-e a létesítmény utóhasznosítására?	n.a. (de megoldottnak néz ki)	n.a.	nem releváns
Teljesítette-e az esemény a 2.4 alfejezetben leírt környezetileg fenntartható sportrendezvény kritériumait?	nem releváns	részben	igen
A fenntarthatóság alulról vagy felülről jövő volt?	nem releváns	alulról érkezett	alulról és felülről is érkezett

5. táblázat: Szintetizált kutatási eredmények Budapest példáján (Forrás: Saját szerkesztés)

A 2. fejezetben bemutatásra került az a fenntarthatósági keretrendszer, amelyben az érintett entitások érdemben tenni tudnak a hagyományostól eltérő működésért. Ennek az egyik manifesztálódása az lehet, ha az UN kezdeményezésének, azaz a *Race to zero*-nak tagja az adott

szereplő. A labdarúgás példája kapcsán elmondható az, hogy míg a nemzetközi vonal, tehát az UEFA és a FIFA ennek tagjai, addig a hazai reprezentáns, az MLSZ nem az (racetozero.unfcc.int n.é. b). Kézilabda esetében egyik szövetség (EHF, IHF³¹, MKSZ) sem csatlakozott ehhez a kezdeményezéshez. Az atlétika kapcsán érdekesség, hogy a WA előremutató magatartása ellenére sem volt tetten érhető a *Race to zero*hoz való csatlakozás, az Európai Atlétikai Szövetségről (továbbiakban: EA) és MASZ-ról ez szintén nem mondható el pillanatnyilag.

Dedikált fenntarthatósági stratégia kapcsán a futballról ugyanaz a megállapítás tehető: az UEFA és a FIFA példamutatóak e tekintetben, az MLSZ-nél még várat magára ez az elköteleződés. Kézilabda esetén ennél kezdetlegesebb fázisban jár az efféle elköteleződés, ugyanis az EHF tervezi a fenntarthatósági stratégia bevezetését: (EHF 2023), míg az IHF egyelőre egy fenntarthatósági minősítéssel rendelkező eseményt tud felmutatni (IHF 2022), az MKSZ-nél pedig a 2022-es EB az egyetlen ilyen irányú példa. Az atlétikában a WA húzóerő ilyen tekintetben, az Európai Atlétikai Szövetség pedig egy fenntarthatósági programmal rendelkezik jelenleg (european-athletics.com n.é), míg a MASZ-nál ez sem mondható el.

Fontos megvizsgálni azt is, hogy a szervező cégnek milyen a kapcsolata az adott sportági szövetséggel, ugyanakkor az erre irányuló információk kapcsán nem lehet egyértelmű megállapítást tenni. Egyedül a WA és a Budapest 2023 Nonprofit Kft. esetén kijelenthető szoros kooperáció, a MASZ-szal pedig sportszakmai együttműködés detektálható. Mivel a fenntarthatóság implicálja az integrált megközelítést, a rendezőváros irányelveinek beépülése egy jelentőségteljes lépés lehet a szinergiák megvalósulása felé: a labdarúgás esetében a Covid beárnyékolta az egész folyamatot, így nem vonható le következtetés e tekintetben. A kézilabda EB-nél maximum a kötelező rendeletek szintjén jelent meg ez a szempont, amit egy-egy esemény szervezésekor be kellett tartani, míg az atlétikai VB-nél vannak arra utaló jelek, hogy progresszív a szervezői gárda. Ehhez szorosan kapcsolódik a cég és Budapest mint rendezőváros vonatkozó szervével a fennálló viszony, amiről sajnálatos módon nem vonható le egyértelmű konklúzió. Ugyanakkor megemlítendő, hogy mind az EHB 2022, mind a Budapest 2023 csapatával folyt diskurzus a rendezési folyamat valamely szakaszában.

A stratégiai tervezésben bevett gyakorlat a vízió megfogalmazása, hiszen ennek mentén lehet elindulni a konkrét célok kialakítása, majd a gyakorlati cselekedetek megvalósítása felé. Ennek megvalósítása érdekében elengedhetetlen egy olyan személy alkalmazása, aki ennek a

---

³¹ International Handball Federation (Nemzetközi Kézilabda-szövetség, továbbiakban: IHF).

gyakorlatba való átültetéséért felel. A labdarúgó EB kapcsán valószínűsíthetően nem volt sem vízió, sem fenntarthatósági menedzser, vagy ha volt is, az egy évvel eltolódott lebonyolítás, valamint a rendkívüli helyzetre való tekintettel nem élvezett prioritást. Végh (EHB 2022 Nonprofit Kft.) és Schmitt (Budapest 2023 Nonprofit Zrt.) személyében a vízió egyértelmű manifesztálódása és garanciája realizálódott.

A fenntarthatósági elemeket nem lehet egyértelműen elemezni a futball példáján az említett korlátozó tényezők miatt, így a továbbiakban arra nem tér ki szövegesen az összefoglalás, csupán az 5. táblázatban látható. A kézilabda esemény tekintetében három kisléptékű programról beszélhetünk: ugyan előremutató ezeknek a sikeressége, a kezdéshez képest viszont kevesebb valósult meg, így kezdetlegesnek titulálhatók a környezeti fenntarthatósági elemek. Az atlétikai világversenyt proaktivitás jellemzi, hiszen már most több látszik megvalósulni, mint a 2022-es januári esemény esetében. Azonban ezt csak a VB lezárultával lehet megállapítani, ezzel párhuzamba állítva; a létesítmény ilyen szemléletű megvalósulása sokat nyom a latba. Mint fentebb ismertetésre került, a szervező cég élén bekövetkezett váltás kihatással lehet az eredeti elképzelések sikeres kivitelezésére (ld. kézilabda), de nem jelenthető ki egyértelműen, hogy ez minden esetben hátráltató tényező lenne (ld. atlétika).

Ami a rendezvény utókövetését, illetve a létesítmény utóhasznosítását illeti, a hazai rendezésű kézilabda EB esetében külső használatra nem készült tanulmány, és az MVM Dome utóhasznosítása papíron megoldottnak tűnik, azonban ez a valóságban kérdéses. Az időbeliségre való tekintettel a WA világversenye kapcsán elmondható, hogy tervezik az utókövetést és a monitorozást, a Sportközpont a versenysportolók és a budapestiek rendelkezésére fog állni a VB után.

Végezetül a legfontosabb kérdés, miszerint teljesítették-e az elemzett események a környezetileg fenntartható sportrendezvények feltételeit, felemás válasz adható. Az UEFA alá tartozó megmérettetésről nem teljesítettnek tekinthető, ugyanakkor a világban lezajlott történések fényében nem releváns és etikus a kérdésfeltevés. Azok az Európa-bajnoki mérkőzések, amelyekért az EHF volt felelős, csupán egy-két elemében felelt meg a kritériumoknak, ugyanakkor bizakodásra okot adó, alulról szerveződő folyamat indult meg, amely remélhetőleg nem a szabályt erősítő kivételnek tekinthető a jövőben. A WA égisze alatt 2023 augusztusában megvalósuló kontinensviadal jelen állása szerint teljesíteni látszik a környezetileg fenntartható sportrendezvényhez szükséges kitételeket. Meglátásom szerint sikerességének garanciája az lehet, hogy a fenntarthatósági kezdeményezések egyszerre indultak meg alulról és felülről, így ezek a tizenkilencedik szabadtéri atlétikai világ bajnokság

során érnek össze és teljesednek ki, pozitív hagyatékot szolgáltatva a további nagy sportrendezvények, illetve előreláthatólag a későbbiekben a kisebb léptékű események számára is.

4.2 A fenntartható sportrendezvények hazai helyzete napjainkban - szakértői szemmel

Beszélgetőpartnereimtől és interjúalanyaimtól nem csak az esettanulmányok kapcsán érdeklődtem, hanem a sportrendezvények fenntarthatóságának jelenlegi állapotáról szintén értekeztünk. Az ezek során elhangzott információk, illetve meglátásaim hat téma szerint kerültek csoportosításra. Elsősorban elengedhetetlennek bizonyult a korábbi fejezetekben tárgyaltak (pl. jogszabályi, nemzetközi kezdeményezések stb.) mentén kialakított körkép árnyalása az aktuális magyarországi helyzetet illetően. Egybehangzóan azt a következtetést lehet levonni, hogy fragmentáltság jellemzi a sportrendezvényeket a fenntarthatóság szemüvegén keresztül vizsgálva, függetlenül az irányítói vagy rendezvényszervezői szereptől. Üdvözölendő tény az, hogy Magyarország rendelkezik haladó szellemiségű kezdeményezésekkel, megoldásokkal, azonban azok nincsenek összehangolva. Ez alatt azt értem, hogy nincsen kapcsolódási pont az egyes rendezvények között: elvész a helyi tudás, nincsen egy egységes tudástár, ahonnan a meglévő jógyakorlatokat át lehetne tekinteni. Sajnálatos módon elveszik az egy-egy sportesemény kapcsán megszerzett tudás és tapasztalat, ugyanis a projektcégek megszűnnek az adott verseny lezárultával. A MOB lehet olyan helyzetben, amely képes lehet összegyűjteni és összehangolni a felhalmozott kompetenciákat. Annál is inkább, mert egyelőre sportszakági és szövetségfüggő a fenntarthatóság iránti elköteleződés, amelyet jól példáz az adott szervezet leterheltsége (hiányzó plusz kapacitás), illetve a megfelelő szaktudással és sportági ismeretekkel felvértezett, dedikált fenntarthatósági tanácsadó hiánya.

Tekintettel arra, hogy a fenntarthatóság implementálásának esetében egy hosszú, a változás szempontjából időigényes folyamatról beszélünk, a következő meglátás magyarázóerővel bír. Egyelőre sok helyütt a fenntarthatóságot szükséges rosszként élik meg, és amennyiben a kiadások redukálására kell törekedni, ez lesz valószínűsíthetően az első szegmens, ami „áldozatul esik”. Másfelől, ha feltételezzük azt, hogy ez az átalakulás nem jár többletköltséggel, akkor azzal a problémával szembesülhetünk még, hogy gondot okoz a plusz erőfeszítés és az eddigiektől eltérő gondolkodás. Ennek ékes példája, hogy az ilyen volumenű események után

az adott létesítmény utóhasznosítására³² is célszerű figyelemmel lenni, hiszen magas költségigénnyel bír a fenntartás.

Budapest a saját hatáskörében törekszik a minél zöldebb közterület-használat támogatására, illetve a *Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlésének 40/2012. (V. 8.) önkormányzati rendelete a fővárosi önkormányzati tulajdonú közterületeken megrendezésre kerülő futó sportesemények szabályozásáról* c. rendeletében olvashatók olyan kitételek, amelyek szintén a környezet védelmére utalnak, a többi között, zöldfelület- és hulladékkezeléshez kapcsolódóan (http9 2012). Emellett megemlítendő az a folyamat is, ahol a MOB részt vett az Erasmus+ ASAP (*As Sustainable As Possible*) projektben. Ennek fő célja volt a sportszervezeteket „a pozitív fejlődést és átalakulást szem előtt tartva a fenntarthatóság stratégiai megközelítésére” motiválni (MOB 2022)³³, melyből kifolyólag hat eredménytermék fordítása zajlik, példának okáért a fenntarthatósági stratégia is. Nem fogják kötelezővé tenni, de mindenképpen a közösség számára fogják bocsátani. Összességében véve elmondható, hogy organikusan alakul a fenntarthatóság és a hazai sportszereplők kapcsolata: egyértelműen meg kellett érnie a közegnek erre. Az igény mind nemzetközi³⁴, mind hazai szinten³⁵, mind szövetségi³⁶, mind pedig lakossági oldalról hol kisebb, hol nagyobb mértékben detektálható.

Törekedtem arra, hogy megtudjam, létezik-e átfogó szabályozás a fenntartható sportrendezvényekre vonatkozóan. Előzetes kutatómunkám során nemleges válaszra jutottam, amelyet az interjúk megerősítettek. Ugyan vannak érvényben EU-s irányelvek, azonban a sport a szubszidiaritás elve mentén tagállami hatáskörbe tartozik. Emellett adhatnak a nemzetközi sportszervezetek javaslatokat, ajánlásokat, de ezek nem bírnak kötelező erővel. Hazánkban vannak szabályzók, amelyek nem sportspecifikusak, de kihatással bírnak az egyes sportesemények megrendezésére (pl. hulladékgazdálkodás, víz- és levegőminőség, zajszint). Illetve, amennyiben érvényben vannak szabályozók, úgy azok jelentős mértékben építőipari-épületenergetikai vonatkozásúak. Pillanatnyilag egy elvont témának tűnik a fenntarthatóság ügye, amelynek bizonyos szegmenseit ragadják meg az érintett felek.

A hazai példák mentén jogosan merül fel az a kérdés, hogy alulról vagy felülről érkező

---

³² Negatív példaként említhető Peking vagy Athén esete, illetve az MVM Dome is e felé tendál.

³³ Részletesen ld. ASAP (n.é.).

³⁴ Itt az IOC tud felelősként és mozgatóerőként fellépni, ugyanis több, mint kétszáz országgal kommunikál. Emellett fontos látni azt is, hogy a nemzetközi szövetség szerepvállalása, iránymutatása képes a legirányadóbb lenni.

³⁵ Az új sportért felelős entitás esetében a jelenlegi, előremutató álláspont az, hogy szükségeltetnek hatástanulmányok, mielőtt egy nemzetközi esemény hazánkba jönne.

³⁶ A MOB alulról jövő kezdeményezése volt, a többi között, versenysztratégiát kidolgozni, ami progresszív álláspontból tesz tanúbizonyságot.

kezdeményezések voltak-e ezek. Döntő többségében alulról érkeznek, de a sportrendezvény fenntarthatósága függ a projektet képviselők proaktivitásától is. Meglátásom szerint szignifikáns erővel bír továbbra is a személyes meggyőződés és elköteleződés: személyi változás esetén erősen érzékenyen reagálnak ezek a törekvésekre, következésképpen sokszor az eredeti vízióhoz képest nem olyan komplexitású és olyan komponensekkel valósul meg a mindenkori megmérettetés. Ezen felül egyfajta tudáshiány is érzékelhető, ezért elengedhetetlen, hogy a döntéshozók értsék a fenntarthatóság mibenlétét és sokrétűségét. Fontos, hogy lehetőségként tekintsenek rá, illetve hosszú távú szemlélettel rendelkezzenek.

Legnagyobb meglepetésemre³⁷, számos hazai példa³⁸ és megvalósult ötlet került megemlítésre, amelyekből a magyar kapacitást lehetne bővíteni, illetve azt a bizonyos tudástárat útjára indítani és feltölteni. Felsorolásszerűen ezek a következők voltak: MOB fenntarthatósági stratégiaalkotása, amely az ASAP projekt keretein belül került kidolgozása. Emellett folyik különböző iskolai programok szervezése, ahol a fenntarthatósági nevelést és a sport kapcsolatát helyezik előtérbe, illetve kettős karrier építése és segítésének előkészítése folyik. Ezen felül céljuk egy olimpiai erdő létrehozása külföldi mintára, az IOC-kal folytatott folyamatos párbeszéd mellett, amelynek a regeneráció és telepítés mind-mind elemei.

A 2022-es Férfi Kézilabda EB is ide sorolandó, a zöld fesztivál megközelítés és a korábban ismertetett nehezítő tényezők ellenére megvalósult elemek miatt. A Puskás Aréna kapcsán pozitívum, hogy a Népstadion lebontott elemeit helyben használták újra. A Dunai Regatta egyik évben például csökkentett költségvetéssel rendelkezett ugyan, ennek ellenére tudtak fenntarthatósági elemeket implementálni a fesztivál során. A 2010-ben itthon rendezett triatlon VB Zöld Triatlon elnevezésű programja annyira jól sikerült, hogy példaként és inspirációként szolgált a Nemzetközi Triatlon Szövetség fenntarthatósági stratégiája számára. Urbanisztikai szempontból kiemelendő a 2017-es European Youth Olympic Games. Ennek otthonául Győr városa szolgált, amely esemény kapcsán végbement területi és egyéb fejlesztések eredményeképpen a Széchenyi Egyetem kapacitásai bővültek, a rendezvény során használt felszerelések gimnáziumokban és középiskolákban letek új gazdára. Több ízben szó esett még a 2021-es SUP VB-ről, illetve a 2023-ban megrendezésre kerülő atlétikai vb-ről, melynek részleteit a 4.1.3 alfejezetben ismertettem.

---

³⁷ Az egységes, összegyűjtött hazai joggyakorlatok hiánya miatt nincsen azok egyelőre köztudatban.

³⁸ Számos külföldi joggyakorlat is felmerült, azonban a terjedelmi és kutatási korlátok miatt nem kerülnek bemutatásra. Ez nem jelenti azt, hogy azokból nem kell tanulni. Sőt, javaslom az egymástól való tanulást, hiszen számottevő a felhalmozott tudás mennyisége.

Mindent összevetve elindult egy folyamat, amelynek az elején vagyunk, de legalább napirendre került a környezetileg fenntartható sportrendezvények ügye. Ebből a szempontból mérföldkőnek tekinthető a 2024. évi nyári olimpiai játékok, melyet Párizsban rendeznek. Ambiciózus célokat tűztek ki, ahol a klímaváltozás elleni küzdelem és tenni akarás a sporton mint eszközön keresztül jelenik meg: klímasemleges esemény kívánnak lenni (paris2024.org n.é.). Ehhez az eddigiekben nem látott összefogás, modellváltás és progresszív gondolkodás szükségeltetik. Amennyiben sikerrel jár, úgy valószínűsíthetően pozitív kihatással lesz a többi nagy nemzetközi sportrendezvényre is. Ezt támogatandó, hozzájárulhat az eddigi lebonyolítási szokások megreformálásához az *OCEAN* projekt is, amelynek keretein belül egy hiánypótló, egységes módszertanon nyugvó, mindenki számára alkalmazható karbonkalkulátort kívánnak létrehozni³⁹.

Ha ennyi jógyakorlatot tud felvonultatni a hazai szakma, akkor mi hiányzik ahhoz, hogy ezen jópéldák ne kivételek szerepében tetszelegjenek, hanem a fenntartható szemléletű rendezés legyen a bevett gyakorlat? Mindenekelőtt látni kell a rendszer összetettségét és azt, hogy nincsen egy egységes, mindenhol bevált megoldás. A mindenkori helyi viszonyokhoz szabottan érdemes megközelíteni a globális kihívásra adott válaszokat, mint amilyen a gyenge fenntarthatóság mentén megrendezésre kerülő sportrendezvények. Egyrészt látni kell azt, hogy keresleti oldalról a piac érettsége meghatározó, ugyanis a fogyasztói oldal képes lehet a „nyomásgyakorlásra”. A szemléletformálásban hasznos eszközként jelenhet meg egy ilyen volumenű sportesemény., ugyanis a legnagyobb potenciál a gondolkodásban, a szemléletformálásban és kommunikációban van. Ezzel szorosan összefüggésbe hozható az oktatás szerepe. Az edukációs tartalom - generációktól függetlenül - hatékonyan képes eljuttatni az információkat a legdiverzebb rétegekhez, ugyanakkor nem lehet csupán egy-egy elemet kiragadva kezelni a fenntarthatóság ügyét, integrált és összehangolt cselekvés szükségeltetik.

Másrészt a döntéshozói, tervezői oldal elhatározásai szintén nélkülözhetetlenek: például az épületenergetika 90%-a a koncepciónál dől el (Molnár interjú 2023). Sarkalatos pontja az efféle elköteleződésnek a fenntarthatóság irányába a stratégiai tervezés és a „*használati funkcióhoz illesztett tervek, megoldások*” (Molnár interjú 2023) átfogó alkalmazása. Harmadrészt, a szabályozói oldal felelőssége sem elhanyagolható, ugyanis általános vélekedés és meglátás az, hogy ahol nincsen kényszer, ott nem tekinthető egyetemlegesen megoldottnak az adott probléma. Ezt segítheti a felelős szerv támogatáspolitikai eszközökkel. Továbbá, ezzel

---

³⁹ Részletesebben ld. project-ocean.eu (2023).

egybecseng az az állítás, hogy vannak olyan léptékű dolgok, amit állami szinten kell kezelni, mint például a szabályozás. Ki kell alakítani egy mechanizmust, amelyet be kell építeni a rendszerbe és bizonyos időközönként felül kell vizsgálni (Számadó 2023).

Egy másik megközelítésből kiindulva, aktív cselekvés szükségeltetik, annak léptékétől függetlenül. A kis lépések is számítanak az egy helyben való álláshoz képest, hiszen mindenkinek megvan a felelőssége. Ideáltipikus esetben az alulról és fentről érkező kezdeményezések összeérnek annál a szervezetenél, ahol tetten érhető a tudatosság és nyitottság. Ezt támogatandó, amennyiben megvalósul az *OCEAN* projekt, úgy rendelkezésre fog állni egy egységes rendszert alkalmazó kibocsátás-kalkulátor, ami a szakemberek munkáját és az elszámoltathatóságot hivatott segíteni. Összegezve az eddigieket, általánosságban véve elmondható, hogy mindegyik beszélgetőpartnerem - jogosan - a saját területéről és lehetőségeinek szemszögéből közelítette meg a környezetileg fenntartható sportrendezvények ügyét. Ezzel egyidőben látják a kapcsolódási pontok létjogosultságát és szükségességét is, illetve hiánypótló lehet az említett helyi tudástár kiépítése és egy olyan platform létrehozása, ami az eddigi kezdeményezéseket tömöríti, valamint kétirányú csatornaként tud szolgálni a szabályozói-döntéshozói szint és szervezői-lakossági szint között. Előzetes várakozásaimmal ellentétben nem feltétlenül a forráshiány az akadályozója a kutatás tárgyává emelt témának, hanem főként az akarat és tudáshiány.

Végezetül megkértem az interjúalanyokat, hogy mondjanak három olyan dolgot, amit azonnal alkalmaznának és azok rövid távon látható eredményeket hoznának a fenntartható sportrendezvények terén. A 3. ábrán látható szófelhőben egyértelműen kirajzolódott, hogy fontos a hulladékáram átgondolása és a körforgásos gazdaságra való áttérés. Emellett energetikai szempontból kulcsfontosságú az épületek használata és a létesítmények utóhasznosítása. Továbbá hangsúlyos az utazásból és a közlekedésből származó emisszió nyomonkövetése és annak egységesített számítása. Végezetül a disszemináció, a szemléletformálás és az oktatás jelentősége sem elhanyagolható.

3. ábra: Azonnal alkalmazandó intézkedések a környezetileg fenntartható sportrendezvények érdekében. Minél nagyobb egy adott szó, annál gyakrabban került megemlítésre. (Forrás: Saját szerkesztés)

Erre reflektálandó, ehhez szorosan kapcsolódik az adott szervezetnél a fenntarthatósági menedzser/tanácsadó pozíció. Meglátásom szerint elengedhetetlen továbbá a mindenkori releváns entitás víziója, illetve az olyan *top down* és *bottom up* kezdeményezések egyidejű megléte, amelyek összehangoltak és középen, azaz a nagy sporteseményt lebonyolító cégnél találkoznak. Végül, de nem utolsó sorban, a következő mondat foglalja össze találóan a környezetileg fenntartható sportrendezvények realitáshoz vezető útját:

- a stratégiai tervezés szemüvegén keresztül egyértelmű elköteleződéssel szemlélődve,
- a megfelelő szaktudás birtokában
- integrált, multidiszciplináris és holisztikus látásmódot alkalmazva,
- valamint széles *stakeholder* bevonást és együttműködést elérve
- lehet tenni a párhuzamosságok elkerüléséért,
- illetve a konkrét célok komplex és koherens megvalósításáért
- az utópia elkerülése érdekében.

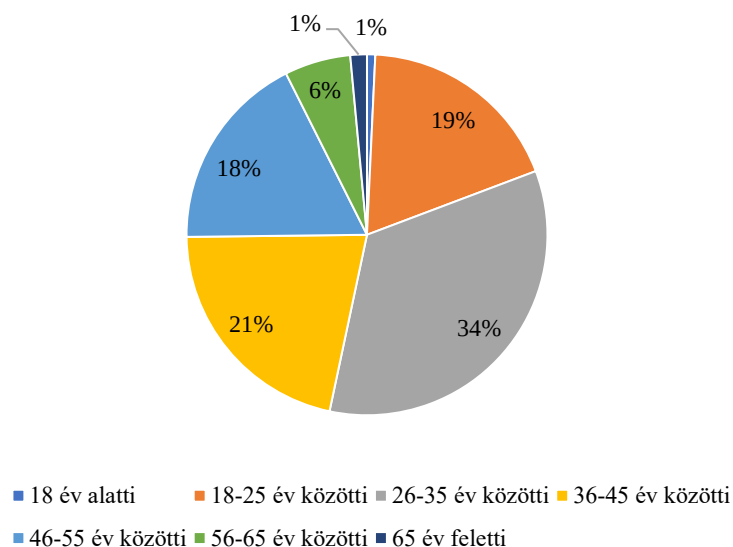
4.3 Fenntartható sportrendezvények hazai helyzete napjainkban - lakossági szemmel

A kérdőív esetén a sportrendezvények fenntarthatósággal kapcsolatos lakossági vélemények⁴⁰, meglátások és attitűdök motiváltak. Azt a célt hivatott szolgálni, hogy megvizsgáljam a hazai eseményeken mit érzékel, illetve egyáltalán érzékel-e valamit a végfelhasználó, azaz a sportoló/szurkoló a fenntartható gyakorlatokból. A kérdéssor online platformon került terjesztésre, mely 2023.03.26-30. között, azaz összesen négy napig volt elérhető. Százharmincnyolc kitöltés érkezett, melyek közül három választ (hamis válaszadás miatt) érvénytelennek ítéltem az adattisztítás után, tehát a mintaelemszám százharmincöt ($n=135$). Ezentúl a megállapításaim csak a százharmincöt főre vonatkoznak és a továbbiakban ez értendő teljes mintaként. A minta nem reprezentatív, mivel alacsony az elemszám, és nincs olyan mutató, amely megfelelné az alapsokaság szerintinek, következésképpen nem reprezentálja a lakosságot. Ennélfogva a megállapítások a mintára érvényesek lesznek, de általánosságban nem. A teljes kérdőív a mellékletben található.

Ami a válaszadók demográfiai hátterét illeti, megállapítható, hogy a válaszadók 47%-a nő (64 fő) volt, 53%-a pedig férfi (71 fő), ami viszonylag egyenlő eloszlást mutat. Pozitívumként értékelendő ez a tény, ugyanis általánosságban véve az előbbiek irányába el szokott tolni az arány a magasabb kitöltési hajlandóság miatt. A válaszadók átlagéletkora 36,7 év volt, a legfiatalabb válaszadó 17, a legidősebb pedig 66 éves. Korosztályi megoszlás szerint a sokaság egységesnek nem mondható (4. ábra). A legtöbben a 26-35 év közötti korcsoportba tartoznak (34%), őket követik a 36-45 év közöttiek (21%), majd pedig a 18-25 év közöttiek (19%) és szorosan mögöttük a 18 év alattiak (18%).

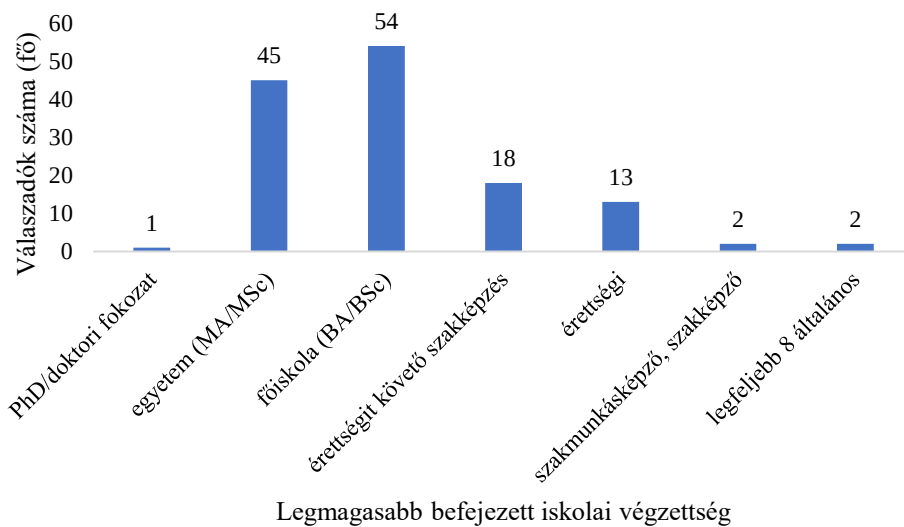
---

⁴⁰ Ezt gyűjtőfogalomként használom, ez alatt értem a továbbiakban mind a végfelhasználókat, szurkolókat, sportolókat a félreértések elkerülése végett.

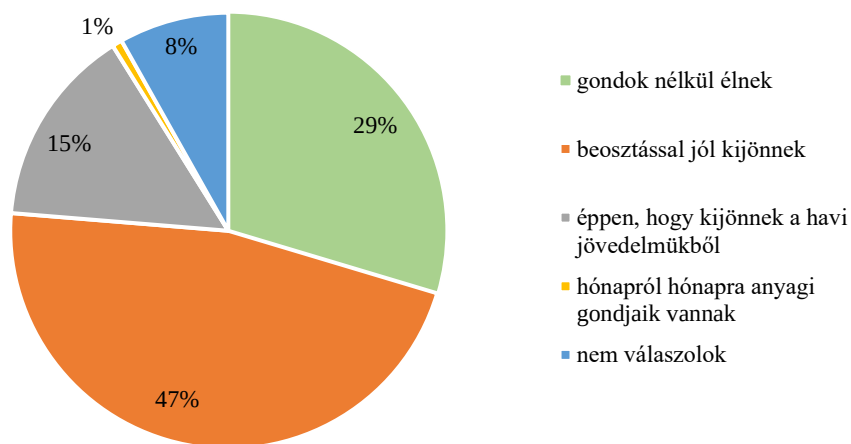
4. ábra: Válaszadók korosztályi megoszlása, %-ban kifejezve (n=135, Forrás: Saját szerkesztés)

Ami a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti megoszlást illeti, dominálnak a felsőfokú végzettséggel rendelkezők. A főiskolai és egyetemi végzettséggel, valamint doktori fokozattal rendelkezőket tömörítő három kategória összesen 100 főt jelent, ami a sokaság 74%-a. Őket követik az érettségit követő szakképesítést birtoklók (18 fő), a minta 10%-át pedig az érettségizettek teszik ki (5. ábra).

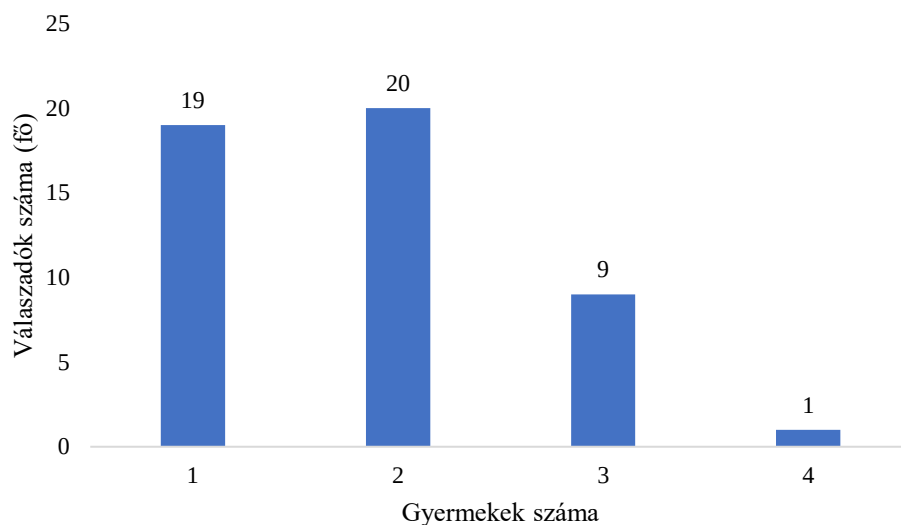
5. ábra: A kitöltők legmagasabb befejezett iskolai végzettségének megoszlása, főben kifejezve (n=135, Forrás: Saját szerkesztés)

Az anyagi helyzet kapcsán megállapítható (6. ábra), hogy a válaszadók majdnem fele (47%) beosztással jól kijön, jelentős hányada (29%) gondok nélkül él, míg 20 fő (15%) éppen, hogy kijön havi jövedelméből, 11 fő (8%) nem kívánt válaszolni erre a kérdésre.

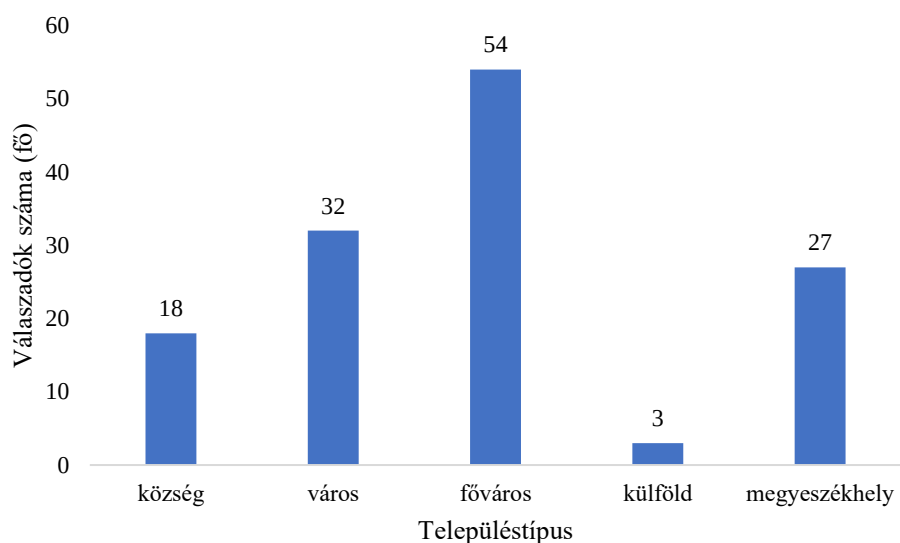
6. ábra: A kitöltők anyagi helyzetének megoszlása, %-ban kifejezve (n=135, Forrás: Saját szerkesztés)

A válaszadók családi állapota változatos képet mutat: 50% egyedülálló (68 fő), 37% házas (50 fő), elvált 12% (16 fő) és özvegy 1 fő. 135 kitöltőből 49-nek van gyermeke, a gyakorisági megoszlás az 7. ábrán látható. A leggyakoribb eset az 1 (19 fő), illetve 2 (20 fő) gyermekkel rendelkezők száma.

7. ábra: A gyermekkel rendelkezők megoszlása, főben kifejezve (n=49, Forrás: Saját szerkesztés)

A lakóhely településtípusainak tekintetében (8. ábra) Budapest felülreprezentált volt (54 fő), emellett még a válaszadók jelentős része városi jogállású településen él (32 fő), míg megyeszékhelyen 27 fő lakik. Községben 18 fő, külföldön pedig 3 fő tartózkodik, 1 fő pedig nem válaszolt.

8. ábra: A kitöltők településtípus szerinti megoszlása, főben kifejezve (n=134, Forrás: Saját szerkesztés)

Arra a kérdésre, miszerint a válaszadók eddigi résztvevői tapasztalatai alapján előfordult-e az elmúlt öt évben az, hogy egy sportesemény rendezői olyan megoldásokat kerestek, amelyek a fenntarthatóságot szolgálták, kiegyenlített volt a válaszadási arány. 50,7 %, azaz 70 fő volt olyan, aki igennel válaszolt: döntő többségében a Repoharat nevezték meg fenntarthatósági elemként, majd ezt követte a szelektív hulladékgyűjtés intézménye. Az energiahatékony megoldások voltak a harmadik legtöbb említést elért kategória. Itt szeretném megjegyezni, hogy ez egy összevont csoportosítás, melynél olyan elemeket vettem ide, mint például a fűtés és világítás energetikai korszerűsítése, mozgásérzékelős lámpák vagy a geotermikus energia használata. Az egyéb catering megoldások szintén összevont kategória, ahol az újrahasznosított evőeszközöktől kezdve a kulacsokon át a vízautomata és a fenntartható büfékínálatig terjedtek az említések. Az elektronikus jegyrendszer bevezetése és a faültetés azonos számban tűntek fel a válaszok között. Elszórtan megjelent a fenntarthatósági kampány, visszabontható nézőtér, komposztálás, ötletverseny, kupakgyűjtés és az önkéntesek bevonásának motívumai is (9. ábra).

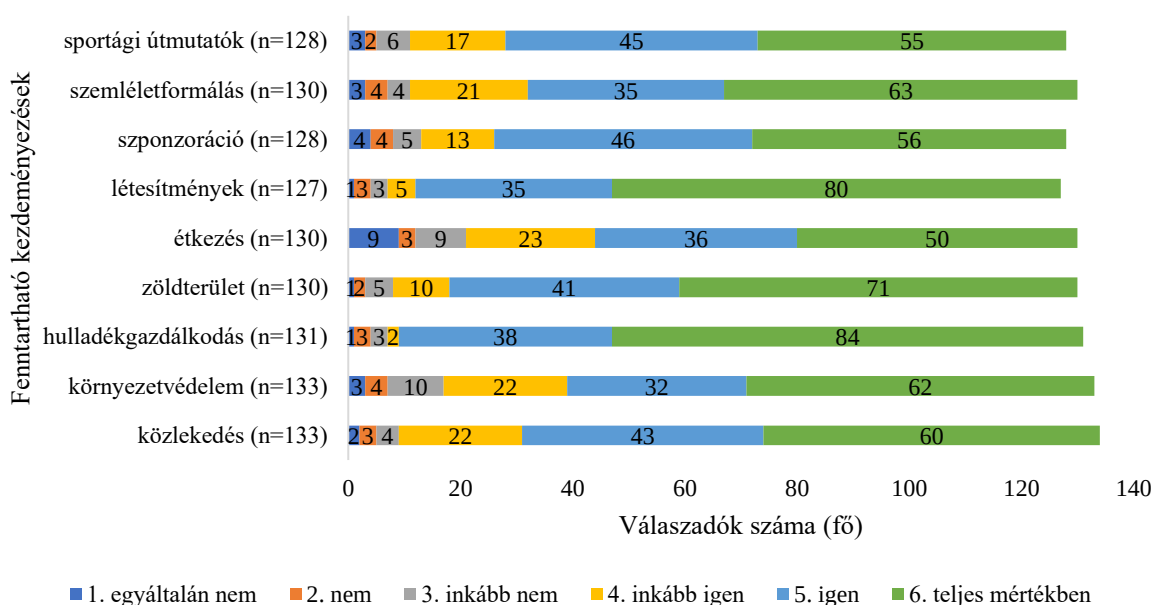

9. ábra: Elmúlt öt év hazai sportrendezvényein észlelt fenntartható megoldások. Minél nagyobb egy adott szó, annál gyakrabban került megemlítésre. (Forrás: Saját szerkesztés)

48%, azaz 68 fő válaszolt nemmel a fentebb ismertetett kérdésre. Ezen válaszok során kifejtett megfontolások szerteágazók voltak, ezért nem lehetett kategorizálni és gyakorisági megjelenítést eszközölni, mint az igenek esetében. Főként a *stakeholderek* (kormány, szövetségek, klubok, szervezők, szurkolók) érdektelenségét említették meg a sportrendezvények fenntarthatatlansága kapcsán. Ennek okai közé sorolják még az adott sportág túlf finanszírozását és támogatását, illetve azt, hogy nem kötelező egyelőre a fenntarthatósági elemek implementálása a sportrendezvények megszervezésekor. Egyesek szerint a fenntarthatóság túl drága, túl sok pénzbe és munkába kerül, míg mások szerint nincsen ennek kultúrája Magyarországon, melyet megtámogat az, hogy a szurkolók fogyasztási igényeit nem a fenntarthatóság hajtja.

A megkérdezettek közül 125 fő hajlik a fenntarthatósági szempontok minél szélesebb körű figyelembevételének támogatására a sportrendezvények szervezésénél (11. kérdés), azonban ebből nem lehet messzemenő következtetéseket levonni. Egyrészt, ezen a területen tovább lehetne vinni a kutatást és egy reprezentatív, a viselkedési közgazdaságtan alapjain nyugvó fizetési hajlandóság vizsgálatot (WTP) végrehajtani. Másrészt pedig reprezentatív mintán szintén érdemes magasabb szintű összefüggéseket keresni a változók között, de ahhoz jelen esetben kicsi volt a mintaszám.

A 11. kérdést árnyalando, az ezt követő 12. kérdésben megkértem a kitöltőket, hogy egy hat fokú Likert-skálán⁴¹ jelöljék be, milyen formában látnák szívesen az adott sportrendezvényen a fenntartható kezdeményezéseket. Ezt összesen kilenc kategóriában tehették meg⁴². Néhány esetben előfordult a „nem tudom/nem válaszolok” lehetősége is (de nem magas arányban), feltehetően a válaszadási kedv csökkenése miatt, így azok nem kerültek megjelenítésre a 10. ábrán. Itt az összes beérkezett válasz látható, azonban terjedelmi korlátok miatt csupán a „teljes mértékben” válaszokat mutatom be. A kutatásom során eddig bemutatott eredményekkel (dokumentumelemzés, esettanulmányok, szakértői interjúk) és az azokból levonható következtetések mentén támasztható várakozásokkal ellentétben, a lakossági oldalon a hulladékgazdálkodás (84 fő) és a létesítmények (80 fő) kapták a legmagasabb támogatottsági értéket, melyet a zöldterület (71 fő), a szemléletformálás (63 fő), majd pedig a környezetvédelem (62 fő) és a közlekedés (60 fő) követ. A sort a szponzoráció (56 fő), a sportági útmutató (55 fő) és az étkezés (50 fő) zárja. Érdekesség, hogy a legutolsó kategóriánál volt a legmagasabb az ötletet egyáltalán nem támogatók száma (9 fő).

10. ábra: 12. Milyen formában látná szívesen a fenntarthatósági elemeket a sportrendezvényeken? (Forrás: Saját szerkesztés)

⁴¹ Mindenféleképpen szerettem volna, hogy álláspontot foglaljanak a válaszadók.

⁴² Terjedelmi korlátok miatt itt nem kerül kifejtésre mind a kilenc kategória, a kérdőív megtalálható a mellékletben.

Összegezve az előzőben leírtakat, a kérdőív kísérleti jelleggel bír, kiindulási alapot adhat a további kutatásoknak, illetve pályamunkám kibővítésének. A válaszadók zöme felsőfokú végzettséggel rendelkezik, tájékozottságuk a fenntarthatóság és a sport kapcsolatának témakörében magasnak tekinthető. Megállapítható, hogy a végfelhasználói oldalon másképp jelennek meg a fenntarthatósági elemek és az ezt övező problémák. Inkább jellemzőnek mondható a szegmentáltság, részelemekben való gondolkodás, ugyanakkor nem elvárható a komplex egész felől történő megközelítés a részükről. Fontos becsatornázni az általuk közreadott észrevételeket is a döntéshozói és szervezői oldal irányába, ugyanakkor *vice versa* elengedhetetlen kommunikálni a lakosság felé azt a keretet, amiben az érintetteknek lehetőségük van mozogni. Ezáltal garantálhatóbbá válik az, hogy a *bottom up* és a *top down* kezdeményezések összetalálkozzanak és egymást hatásait kölcsönösen erősítsék, ne pedig párhuzamosan elhaladjanak egymás mellett vagy rosszabb esetben, a teljes potenciál kiaknázása nélkül elsorvadjanak ezek.

5 Konklúzió

Kutatásomban a fenntarthatóság és a sportrendezvények kapcsolatát törekedtem a környezeti pillér szemüvegén keresztül megvizsgálni. Annak érdekében, hogy választ lehessen adni arra a kérdésre, hogy ezen „kapcsolódás” hazai viszonylatban realitás vagy utópia-e, elengedhetetlen volt a téma kontextusba helyezése. A klímapolitika nemzetközi porondján egyelőre két fő aktor tekinthető meghatározónak. Egyrészt az ENSZ és annak intézményei, kezdeményezései: ez alatt értendők egyaránt az olyan globális célok, mint az SDG-k, valamint a specifikusan sportra vonatkozó programok is, például a *Race to zero*. Másrészt az IOC, aki elismerte felelősségét és látja a helyét az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. Ahogyan az SDG-k esetében, itt is kulcsfontosságú látni azt, hogy elindult egy folyamat, amely a környezetileg fenntartható sportrendezvények ügyét előre viszi. Ugyanakkor ez egy erős fejlődési potenciállal bíró terület, ami az eddig csatlakozott szereplők számát illeti.

Hazai vizekre evezve, a fenntartható sportrendezvényekre vonatkoztatható hatályos jogi passzusok kapcsán elmondható, hogy általános a diszkrepancia mind az elméleti sík, mind pedig a gyakorlatba való átültetés között, ezzel rámutatva mindkét oldal felelősségére (Fülöp 2022). Kutatómunkám során ez a Janus arcúság mindvégig jelen volt, illetve figyelembe véve vizsgálódásom tárgyának határterületi jellegét, kétségtelenül javasolt egy egységes keretrendszer kidolgozása, amelyben a fenntarthatóság (társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek együttesen) mintegy horizontálisan beépül minden ágazati szabályzásba.

A kutatás területi és időbeli lehatárolása érdekében a 2018-2022 közötti periódust vizsgáltam Budapest példáján három sportág tekintetében. Budapest vonatkozó klímastratégiája, fenntarthatósági irányelvei és egyéb rendeletek, amik egy-egy rendezvény kapcsán érintik a sporteseményeket, keretet adnak a rendezőváros lehetőségeinek. Ennek elemzéséhez meg kellett határozni az értelemezési keretet. A gyenge fenntarthatóság szolgáltatta a kiindulási alapot, amiben a nagy nemzetközi sporteseményeket elhelyeztem. Byers és társai (2012) meghatározása szerint ezek olyan rendezvények, amelyek egyszeriek, nemzetköziek, speciális szervezet szervezi és rendkívül nagy médiafigyelemmel jár, illetve a fogadóközösségre gyakorolt hatással bír és amelyet gyakran párhuzamos tevékenységek kísérnek.

A környezetileg fenntartható nagy sportrendezvények szakirodalmi feldolgozottsága szerteágazó, melynek értelmezéséhez öt kategóriát alkottam meg. Ezen tipológia segített az általam vizsgált téma definiálásában: értelmezésem szerint a környezetileg fenntartható nagy nemzetközi sportrendezvények egyidejűleg minimalizálni törekednek a környezeti

externáliákat, a sportra eszközként tekintenek céljaik eléréséhez. Ezen célokat egy fenntarthatósági irányítású entitás határozza meg, ami a működési elvébe a jógyakorlatokat lokalizáltan beépítve áll fel, és a cselekvések, akciók szintjén illeszkedik a nagy nemzetközi és hazai elméleti keretrendszerbe.

Arra a kérdésre, hogy a Főváros fenntarthatósági irányelvei mennyire épültek be a budapesti rendezésű nagy nemzetközi sportesemények megvalósításába az elmúlt öt évben, főként a 2020-as UEFA Férfi Labdarúgó Európa-bajnokság, a 2022-es Férfi kézilabda Európa-bajnokság és a 2023-as WA Atlétikai világbajnokság eseteinek tanulmányozásán keresztül vált elemezhetővé. Budapest ráhatása rendezővárosként nem egyértelmű, kevésbé vizibilis a plénum számára. Emellett minimálisnak tekinthető a Főváros befolyása, ugyanakkor tetten érhetők a fenntarthatóság irányába mutató lépések, ahol a hatásköri szabadságfok magasabb. Ezt továbbá erős fragmentáltság jellemzi sportszakági megoszlásban.

Ezen események gyakorlati megvalósulása során a fenntartható rendezés elvei nem érhetők mindvégig tetten. A labdarúgás esetében nem vonhatók le messzemenő következtetések adatok hiányában, illetve a Covid-19 vírus okozta világjárvány árnyékában nem etikus kutatói attitűd a fenntarthatóságot vizsgálni, hiszen a legfőbb prioritás az egészség megőrzésén nyugodott. Ami a kézilabdát illeti, a zöld sportági fesztivál koncepciója nóvum, azonban erősen személyfüggő volt ennek az alulról jövő kezdeményezésnek a sikeressége. Ugyanakkor kiváló kiindulási alapot szolgáltathat a jövőben egy hasonló esemény megszervezése kapcsán, hiszen a szakmai előkészítés a megfelelő mederben folyt. Az atlétika esetében még egy nem lezajlott világversenyről beszélhetünk, azonban itt láthatók a legígéretesebb gyakorlati megoldások, amelyet az általam megalkotott, sportrendezvény-fókuszú környezeti fenntarthatósági megvalósíthatósági mátrix szemléltet. A továbbiakban javallt az érintett felek számára ennek a szempontrendszernek az alkalmazását is megfontolni annak érdekében, hogy a célkitűzések ténylegesen elérhetőek legyenek. Lakossági szempontból vizsgálva a témát, főként a repoharak és a szelektív hulladékgyűjtés jelentek meg a legláthatóbban a sportrendezvényeken az elmúlt öt évben. Az energiaválság kapcsán nagyobb figyelmet kapott még az energiahatékony megoldások kérdésköre. Utóbbiak esetében a részelemeken van a hangsúly, míg előbbieken esetében a komplex megközelítés a hangsúlyosabb magától értetődő módon.

Arra a kérdésre, hogy azonosíthatók-e kapcsolódási pontok az elmélet és a gyakorlat között a jövőbeli rendezésekre való kitekintéssel, nem adható egyszavas válasz. Részben a hazai sportszakmai szféra fel tud mutatni *bottom up* kezdeményezéseket és ötleteket, illetve

jógyakorlatokat. Szorosan a dolgozathoz kapcsolódóan, a többi között, például ilyen volt az EHB rendezésében a kézilabda EB és várhatóan az atlétikai VB is ilyen lesz. Látni kell azt, hogy már rendelkezünk elegendő helyi felhalmozott tudással, amely ugyan folyamatos bővítésre szorul, azonban ezt egyelőre egy szűk kör birtokolja a tudásmegosztási platformok és lehetőségek hiánya miatt. Részben pedig detektálhatók *top down* iránymutatások (pl. a vonatkozó ISO szabványok), dokumentumok a nemzetközi szövetségek részéről (pl. IOC, WA) és hamarosan a MOB is a fenntarthatósági stratégia hazai letéteményesének szerepében tetszeleghet. Mindezek mellett, a rendezőváros a saját hatáskörében szintén tud felmutatni olyan lépéseket (ld. rendeletek), amelyek erősítik a környezetileg fenntartható rendezést.

Másfelől pillanatnyilag hiányzik még egy nemzetközi szinten is alkalmazott kalkulátor, ami a módszertant teszi egységessé a környezeti hatások kiszámításának tekintetében. Továbbá deficitese egyelőre a hazai átfogó szabályozói környezet, illetőleg elmaradás van egy olyan felület kapcsán, ami összegyűjti és becsatornázza a *know-how*-t, illetve ami a magyarországi „átállásnak” a koordinátori szerepét volna hivatott betölteni. Ami ennek az oka lehet, hogy a fenntarthatóság horizontális implementálása egy hosszú, körkörös, spirálszerűen felfelé építkező folyamat, ahol az érdekelt felek összekapcsolódása még nem megoldott, sokszor egymástól elszigetelten történnek az előre lépések a fenntarthatóság egy-egy szegmensében. Ezáltal két eset valósulhat meg: párhuzamosságok alakulnak ki vagy csupán a fejlődés megáll egy részalkotóelemnél, ezzel kizárva az organikus változást.

Végezetül, a komplex, több témát felölelő, mind a magyarországi sporton belüli környezeti fenntarthatósági törekvéseket, mind a nagy nemzetközi sporteseményeket, illetve Budapestet mint rendezővárost megragadó fő kutatási kérdésre, adható felelet. Az összhang ezen faktorok között alacsonyszintű. Összességében véve elmondható, hogy szinergiák detektálhatók, melyek a teljes potenciál kiaknázása nélküli, közös szegmensek. Ugyanakkor nem elhanyagolhatók azok a tények sem, hogy Budapest ráhatása rendezővárosként nem egyértelmű, olykor minimális és erősen fragmentált. Szélesítve a fókusz, megállapítható, hogy kiviláglik a rendszerszintű gondolkodás hiánya a fenntartható sportrendezvények hazai lebonyolítása kapcsán mind irányítási (*governance*), mind rendezői (végrehajtói) oldalról. Ez főként a szükséges struktúrák megszilárdulásának (pl. stratégiák; szervező cégekben fenntartható működési kultúra; fenntarthatósági menedzser pozíció; érdemi akciók, amelyek nem a faültetésben merülnek ki), a kapcsolódási pontok azonosításának, anyagi források, idő, akarat és adekvát tudás hiányára vezethetők vissza. A kutatásban bemutatott nemzetközi példáknak egyaránt megvannak az erősségeik és gyengeségeik, az ott alkalmazott megoldások azonban

nem minden esetben ültethetők át egy az egyben. Magyar viszonylatban látni kell azt, hogy a hagyományos megközelítésen kívül kell gondolkodni és a multidiszciplináris, interszektorális elemzési keret mentén tudunk elkezdni vizsgálni az említett kapcsolódási pontok felfedezhetőségének és tartalommal történő megtöltésének érdekében. Tehát a környezetileg fenntartható sportrendezvények ügye hazánkban egyelőre utópisztikusnak hathat, azonban mutatkoznak olyan jelek, amelyek arra engednek következtetni, hogy elindult a realitás felé vezető úton.

A további kutatási lehetőségek tekintetében elmondható, hogy a dolgozat a fenntartható sportrendezvényeket vizsgáló diskurzusba új szegmenst hivatott implementálni annak érdekében, hogy ezen ügy elemzése egy szélesebb horizonton tudjon újraorientálódni. Újszerű megközelítéssel élve, ez a munka javaslatlételre vállalkozik a sportrendezvények fenntarthatósági értékelési szempontrendszer kapcsán Budapest példáján. Ez kiindulási alapot biztosíthat további kutatásoknak, szakpolitikai döntések megalapozására, illetve támogatja az eligazodást a szerteágazó narratívák által átszőtt, környezetileg fenntartható sportrendezvények terén. Továbbá, a kitekintés kapcsán a reprezentatív kérdőíves felmérés lehetősége is felmerül, ahol a fizetési hajlandóság mérése és a változók közötti kapcsolat vizsgálata szintén fontos aspektusokat tud felvonultatni a hazai fenntartható sportrendezvények témájában.

6 Irodalomjegyzék

6.1 Felhasznált irodalom

1. Antalics Á. (2020): Puskás Petivel ültettek fákat a 2022-es hazai kézi-Eb szervezői a környezetvédelem jegyében. URL: https://index.hu/sport/kezilabda/2020/10/29/ferfi_kezilabda_2022_europa_bajnoksag_wwf_kornyezetvedelem_faultetes_puskas_peti/; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
2. ASAP (n.é.): Introduction to Sustainability Model Training Programme. URL: <https://www.asap-sport.com/admin-data/storage/get/15-asapintro-to-sustainability-trainingfinal.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
3. Babbie, E. (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi, Budapest, 4., 5. és 9. fejezet.
4. Bándi Gy. (2014): Környezetjog. Második, átdolgozott kiadás, Szent István Társulat, Budapest.
5. Bartus G. (ed., 2019): A fenntarthatóság intézményei Magyarországon. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Titkára, Budapest.
6. BMU (2021): Sustainable Sport 2030 – Responsibility for Nature, the Environment and Society. URL: https://www.bmuv.de/fileadmin/Daten_BMU/Download_PDF/Tourismus_Sport/positionspapier_nachhaltiger_sport_2030_2112_en_bf.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
7. BMUB (2016): Appraisal and Recommendations for Action (Sport Events - Catalysts for Sustainable Development). URL: https://www.bmuv.de/fileadmin/Daten_BMU/Download_PDF/Tourismus_Sport/beirat_umwelt_sport_stellungnahmen_handlungsempfehlungen_en_bf.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
8. Bowen, G. A. (2009): Document Analysis as a Qualitative Research Method. Qualitative Research Journal, Vol. 9. No. 2., p. 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
9. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022, September 25). Sebastian Coe. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/biography/Sebastian-Coe>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.

10. Byers, T. - Slack, T. - Parent, M. M. (2012): Key concepts in sport management. Sage Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781473914599>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
11. Chatzigianni, E. - Mallen, C. (2023): Exploring Congruence in Global Sport Governance between Environmental Policy and Practice. Sustainability, Vol. 15. No. 2. 1462.
12. Csegődi T. - Nagy O. - Gera A. (2022): Középületek energiahatékonyságának jogi és gazdasági aspektusai, és az ebből fakadó igények érvényesíthetősége. URL: <https://socialreflection.org/wp-content/uploads/2022/12/Cseg%C5%91di-Tibor-L%C3%A1szl%C3%B3-%E2%80%93-Nagy-Orsolya-%E2%80%93-Gera-Anna-K%C3%B6z%C3%A9p%C3%A9p%C3%BCletek-energiahat%C3%A9konys%C3%A1g%C3%A1nak-jogi-%C3%A9s-gazdas%C3%A1gi-aspektusai-%C3%A9s-az-ebb%C5%91l-fakad%C3%B3-ig%C3%A9nyek-%C3%A9rv%C3%A9nyes%C3%ADthat%C5%91s%C3%A9ge-3.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
13. Daddi, T. - Rizzi, F. - Pretner, G. - Todaro, N. - Annunziata, E. - Frey, M. - Iraldo, F. (2022): Environmental management of sport events: a focus on European professional football. Sport, Business and Management, Vol. 12 No. 2., p.208-232. <https://doi.org/10.1108/SBM-05-2020-0046>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
14. DFB (n.é.): Sustainability Concept UEFA EURO 2024 Germany. URL: https://www.dfb.de/fileadmin/_dfbdam/178855-EURO_2024_Nachhaltigkeitskonzept.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
15. Dikácz E. - Ujj Z. (2004): Sport és környezetvédelem. Magyar Olimpiai Bizottság Környezetvédelmi Bizottsága, Budapest. URL: <https://tf.hu/wp-content/uploads/2010/04/Dik%C3%A1cz-Ern%C5%91-Ujj-Zolt%C3%A1n-Sport-%C3%A9s-k%C3%B6rnyezetv%C3%A9delem-szemelv%C3%A9nyek-MOB-Budapest-2004.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
16. EHF (2022): EHF Women's EHF EURO 2022: Play with heart - Sustainable Sport Events. Utolsó letöltés ideje: 2022.10.14.
17. EHF (2023): EHF EXEC Gives Green Light for Coach's Challenge in Handball. URL: <https://www.eurohandball.com/en/news/en/ehf-exec-gives-green-light-for-coach-s-challenge-in-handball/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
18. Európai Tanács (n.é.): Az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás. URL: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/climate-change/paris-agreement/>; Utolsó

letöltés ideje: 2023.04.16.

19. European Commission (n.é.): Sport For All and the Environment. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/622949-EPP-1-2020-1-PL-SPO-SSCP>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
20. Ferenczi A. (2021): Hogyan járulhat hozzá egy nemzetközi sportesemény megszervezése a klímatudatos életmód népszerűsítéséhez? In: Balázs Péter (ed., 2021): A Budapesti Városdiplomáciai Akadémia Évkönyve 2020-2021, p.136-148. Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal, Budapest. URL: https://bvdakademia.hu/wp-content/uploads/2022/02/BVDA_20-21_e%CC%81vko%CC%88nyv-2.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
21. FIFA (n.é.): FIFA World Cup Qatar 2022 Sustainability Progress Report. URL: <https://publications.fifa.com/en/sustainability-report/sustainability-at-the-fifa-world-cup/sustainability-at-the-fifa-world-cup-2022/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
22. Fülöp S. (2022): A hazai klímavédelem és alkalmazkodás jogi keretei. URL: <https://socialreflection.org/wp-content/uploads/2022/12/F%C3%BCI%C3%B6p-S%C3%A1ndor-A-hazai-kl%C3%ADmav%C3%A9delem-%C3%A9s-alkalmazkod%C3%A1s-jogi-keretei.pdf>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
23. Gammelsæter, H. - Loland, S. (2023): Code Red for Elite Sport. A critique of sustainability in elite sport and a tentative reform programme, European Sport Management Quarterly, Vol. 23 No. 1., p.104-124. DOI: 10.1080/16184742.2022.2096661. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
24. Hanley, N. - Shogren, J. - White, B. (2007): Environmental Economics: In Theory and Practice. Second Edition, Palgrave Macmillan, London.
25. Heltai E. - Tarjányi J. (2004): A szociológiai interjú készítése. In: Letenyey László (ed., 2004): Településkutatás szöveggyűjtemény, p.501-544. URL: <https://docplayer.hu/28508859-Heltai-erzsebet-tarjanyi-jozsef-a-szociologiai-interju-melyinterju-keszítése.html>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
26. Horn A. (2019): Minden, amit az új Puskás Arénáról tudni érdemes. URL: https://hvg.hu/ingatlan/20191115_puskas_ferenc_arena_megnyito_adatok; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
27. Hugaerts, I. - Scheerder, J. - Helsen, K. - Corthouts, J. - Thibaut, E. - Könecke, T. (2021): Sustainability in Participatory Sports Events: The Development of a Research Instrument and Empirical Insights. Sustainability, Vol. 13. No. 11., 6034. <https://doi.org/10.3390/su13116034>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.

28. Huszár A. (2022): A magyar klímapolitikai keretszabályozás hiányosságai és módosításának lehetséges irányai. URL: <https://www.greenpolicycenter.com/wp-content/uploads/2022/12/Huszar-Andras-A-magyar-klimapolitikai-keretszabalyozas-hianyossagai-es-modositasanak-lehetseges-iranyai.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
29. IHF (2022): The 28th IHF Men's World Championship is a Certified Sustainable Event. URL: <https://www.ihf.info/media-center/news/28th-ihf-mens-world-championship-certified-sustainable-event>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
30. IOC (2012): Sustainability Through Sport - Implementing the Olympic Movement's Agenda 21. URL: https://stillmed.olympic.org/Documents/Commissions_PDFfiles/SportAndEnvironment/Sustainability_Through_Sport.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
31. IOC (2017): Sustainability Strategy. URL: <http://extrassets.olympic.org/sustainability-strategy/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
32. IOC (n.é. a): The IOC's climate commitment. URL: <https://olympics.com/ioc/sustainability/climate-positive-commitment>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
33. IOC (n.é. b): Sustainability Essentials (A Series of Practical Guides for the Olympic Movement) - Sustainability Management in Sport. URL: https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/What-We-Do/celebrate-olympic-games/Sustainability/sustainability-essentials/SUSTAINABILITY-ESSENTIALS_v6.pdf?_ga=2.169259681.1076576949.1681675653-53498981.1679418662; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
34. ISO (2012): Sustainable Events with ISO 20121. URL: <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100302.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
35. ISO 20121 (2012): Event sustainability management systems - Requirements with guidance for use. Elérhető személyesen a Magyar Szabványügyi Testület könyvtárában. Utolsó elérés dátuma: 2023.02.28.
36. ISO 22379 (2022): Security and resilience - Guidelines for hosting and organizing citywide or regional events. Elérhető személyesen a Magyar Szabványügyi Testület könyvtárában. Utolsó elérés dátuma: 2023.02.28.

37. Kerekes S. - Marjainé Szerényi Zs. - Kocsis T. (2018): Sustainability, environmental economics, welfare. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. URL: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3658/1/sustainability.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
38. Kerekes S. (2023): Zsörtölődő megjegyzések a Dasguptajelentésről Friedrich Hayek elméletének tükrében. Közgazdasági Szemle, LXX. Évf., 2023. március, p.305-321. URL: <http://real.mtak.hu/161694/1/04KerekesSandorA.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
39. Knudsen, M. - Krieger, J. - Duckworth, A. (2020): The role of global sports events in Qatar's nation promotion strategy: the case of the IAAF 2019 World Athletics Championships in Doha. Journal of Qualitative Research in Sports Studies, 14, 1, p.49-62. URL: https://www.researchgate.net/publication/350663324_The_role_of_global_sports_events_in_Qatar's_nation_promotion_strategy_the_case_of_the_IAAF_2019_World_Athletics_Championships_in_Doha#fullTextFileContent; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
40. Kovács A. F. (2022): A Dasgupta-jelentés: fenntarthatóság, biodiverzitás és vagyoni szemléletű gazdasági fejlődés. Közgazdasági Szemle, LXIX. évf., 2022. szeptember, p.1098–1104. URL: <http://real.mtak.hu/148532/1/06KovacsAntalFerencA.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
41. Kovács É. (2007): Interjú módszerek és technikák. In: Kovács É. (ed., 2007): Közösségtanulmány, p.269-277. URL: <https://kisebbsegkutato.tk.hu/uploads/files/olvasoszoba/regiokonyvek/kozossegtanulmany.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
42. Letenyei, L. (ed., 2005): Településkutatás: Módszertani kézikönyv és szöveggyűjtemény. TeTT könyvek. DOI 10.14267/963-0606-24-0. URL: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/7198/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
43. Lieszkovszky J. P. - Márton A. (2019): Stratégiai tervezés, vezetés és projektmenedzsment. Tantárgyi jegyzet, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
44. Mair, J. - Smith, A. (2021): Events and sustainability: why making events more sustainable is not enough. Journal of Sustainable Tourism, Vol. 29. No. 11-12., p.1739-1755. DOI: 10.1080/09669582.2021.1942480. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
45. Marjainé Szerényi Zs. (2022.09.21.): A fenntartható fejlődés. Előadás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
46. McCullough, B. P. - Pfahl, M. E. - Nguyen, S. N. (2016): The green waves of

- environmental sustainability in sport, *Sport in Society*, Vol. 19. No. 7., p. 1040-1065. DOI: 10.1080/17430437.2015.1096251. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
47. Meza Talavera, A. - Al-Ghamdi, S. - Koç, M. (2019): Sustainability in Mega-Events: Beyond Qatar 2022. *Sustainability*, 11(22), 6407. <http://dx.doi.org/10.3390/su11226407>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
48. MOB (2022): ASAP-Fórum Prágában – ösztönző fenntarthatóság a sportban. URL: <https://olimpia.hu/hirek/asap-forum-pragaban-osztonzo-fenntarthatosag-a-sportban>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
49. Molnár Szabolcs (n.é.): Az épületek energiatakarékosságának jövőbeni lehetőségei
50. Muszbek M. (2016): Sportgazdasági kihívások a mai magyar sportban - A piaci és/vagy közösségi pénzforrás finanszírozza a hazai sportot? Előadás, Testnevelési Egyetem, Budapest. URL: https://www.mkt.hu/wp-content/uploads/2016/09/Muszbek_Mihaly.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
51. Novák Zs. (2022): Focivébé - fenntarthatóság - 1:0. URL: <https://greendex.hu/karbonsemleges-katar-vilagbajnoksag-foci/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
52. Pearce, D. W. - Atkinson, G. D. (1993): Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak” sustainability. *Ecological Economics*, Vol. 8. No. 2. p.103-108. [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(93\)90039-9](https://doi.org/10.1016/0921-8009(93)90039-9). Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
53. Rashid, Y. - Rashid, A. - Warraich, M. A. - Sabir, S. S. - Waseem, A. (2019): Case Study Method: A Step-by-Step Guide for Business Researchers. *International Journal of Qualitative Methods*, 18. <https://doi.org/10.1177/1609406919862424>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
54. Salamin G. - Péti M. (2019): Tervkészítéstől a governance-ig. A térbeli tervezés európai fogalma, jelentései és lehetséges hazai kapcsolódásai. *Tér és Társadalom*, 33.évf. 3. szám, 2019. p.7-28. DOI: 10.17649/TET.33.3.3175. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
55. SFORAE (2022): Green guidelines - How to conduct a sustainable sport event. URL: https://sforae.eu/pdf/2018_SFORAE_GREEN_GUIDELINES.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
56. Skey, M. (2022): Sportswashing: Media headline or analytic concept? *International Review for the Sociology of Sport*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/10126902221136086>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
57. Solt O. (1998): Interjúzni muszáj In: Méltóságot mindenkinek. Összegyűjtött írások I.

- Beszélő, Budapest, p.29-48. URL: https://dokumentumok.vanesely.hu/Solt_Ottilia_Interjuzni_muszaj.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
58. Sports Ministry France (2015): The Environmental Sustainability of Major International Sports Events - What Recommendations for Sports Stakeholders? Summary of Discussions and Recommendations (Seminar on the Environmental Sustainability of Major International Sports Events Organised by the Sports Department 25 September 2014, Paris). Utolsó letöltés ideje: 2022.10.05.
59. Sulyok K. - Bart I. - Hevesi Zs. - Huszár A. - Sepsi T. (2022): Amicus Curiae beadvány. URL: <https://socialreflection.org/wp-content/uploads/2022/12/Amicus-Curiae-beadv%C3%A1ny-az-Alkotm%C3%A1nybb%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1ghoz.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
60. Számadó R. (2023.03.20.): Önkormányzatok Magyarországon. Előadás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
61. Szamek G. - Fülöp S. (2022): Nemzeti fenntarthatósági, klíma és energiastratégiák koherenciájának vizsgálata. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Y07Mk4bSqB8>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
62. Szathmári A. - Kocsis T. (2022): Who cares about gladiators? An elite-sport-based concept of Sustainable Sport, Sport in Society, 25:8, p.1469-1488. DOI: 10.1080/17430437.2020.1832470. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
63. Tomay K. (2022.10.07.): Kvalitatív elemzési és tervezési módszerek I. Előadás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
64. Triantafyllidis, S. - Mallen, C. (2022): Sport and Sustainable Development: An Introduction. DOI: 10.4324/9781003128953-1. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
65. UEFA (2021a): Football Sustainability Strategy 2030. URL: https://editorial.uefa.com/resources/0270-13f888ffa3e5-931c597968cb-1000/uefa_football_sustainability_strategy.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
66. UEFA (2021b): Environmental Commitment. URL: https://editorial.uefa.com/resources/0270-13f89f5c7a60-81543be64ba7-1000/uefa_environmental_commitment_2021.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
67. UEFA (2022): Respect Report Season 2021/22. URL: https://editorial.uefa.com/resources/027c-16de82ba0771-42b483175523-1000/uefa-respect-report-2021-22_20221220080143.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.

68. UEFA (n.é.): Sustainable Infrastructure Guidelines. URL: https://editorial.uefa.com/resources/027b-168e898b309b-c76f49dada9e-1000/the_uefa_sustainable_infrastructure_guidelines.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
69. UN Climate Change (n.é.): Sports for climate action. URL: https://unfccc.int/climate-action/sectoral-engagement/sports-for-climate-action?gclid=Cj0KCQiAzeSdBhC4ARIsACj36uFC3wmHXzCaSXllikLe2d6PcOYo6hankO-xREIjxYRvdV-r0egO1pwaAstPEALw_wcB; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
70. UN Climate Change Global Climate Action (n.é. a): Sports for Climate Action Framework (Version 2.0). URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Sports_for_Climate_Action_Declaration_and_Framework_0.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
71. UN DESA (2022.02.22): Addressing Climate Change Through Sport. URL: <https://www.un.org/development/desa/dspd/2022/02/addressing-climate-change-through-sport/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
72. Wilby, R. L. - Orr, M. - Depledge, D. - Giulianotti, R. - Havenith, G. - Kenyon, J. A. - Matthews, T. K. R. - Mears, S. A. - Mullan, D. J. - Taylor, L. (2022): The impacts of sport emissions on climate: Measurement, mitigation, and making a difference. <https://doi.org/10.1111/nyas.14925>. Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
73. World Athletics (2020a): Sustainability Strategy 2020-2030. URL: <https://worldathletics.org/download/download?filename=f779185b-65b0-46ab-af3b-1cd65a276f13.pdf&urlslug=Sustainability%20Strategy%202020-2030>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
74. World Athletics (2020b): 2019 Annual Report and Accounts. URL: <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=3c6723ea-dc22-4206-b2e7-7915a9fa5f77.pdf&urlslug=2019%20Annual%20Report%20and%20Accounts>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.

6.2 Egyéb internetes források

75. atletika.hu (2019): Nevet és logót vált az IAAF. URL: <https://atletika.hu/en/hirek/2019/nevet-es-logot-valt-az-iaaf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
76. ehf.eurohandball.com (n.é.): News. URL: <https://ehfeuro.eurohandball.com/women/2022/news/>; Utolsó letöltés ideje:

2023.04.17.

77. european-athletics.com (n.é): Sustainability Programme. URL: <https://www.european-athletics.com/development/sustainability-programme>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
78. http1 (2022): 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2200182.kor>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
79. http2 (2022): 591/2022. (XII. 28.) Korm. rendelet a Nemzeti Rendezvényszervező Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság kijelöléséről és egyes feladatainak meghatározásáról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2200591.KOR&celpara=ptk%20%20328&searchUrl=/jogszabaly-kereso?evszam%3D%26sorszam%3D%26para%3Dptk%2520%2520328%26tipus%3Dnincs%26kif%3D%26searchfor%3Don%26pagenum%3D11&goto=-1>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
80. http3 (2004): 2004. évi I. törvény a sportról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400001.tv>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
81. http4 (2011): Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
82. http5 (2020): 2020. évi XLIV. törvény a klímavédelemről; URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2000044.TV>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
83. http6 (2013): Budapest 2030 Hosszú távú városfejlesztési koncepció 767/2013 (IV.24.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyott dokumentáció. URL: https://budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Budapest2030_HUN_teljes.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
84. http7 (2021): Budapest fenntartható energia- és klíma akcióterve. URL: https://budapest.hu/Documents/klimastrategia/BP_kl%C3%ADmastrat%C3%A9gia_SECAP.pdf; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
85. http8 (1987): Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.

86. http9 (2012): Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlésének 40/2012. (V. 8.) önkormányzati rendelete a fővárosi önkormányzati tulajdonú közterületeken megrendezésre kerülő futó sportesemények szabályozásáról. URL: <https://net.jogtar.hu/rendelet?docid=A1200040.FOV&dbnum=104&council=fovaros;> Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
87. m4sport.hu (2021): Egy helyen az év sporteseményei – íme, a 2021-es versenynaptár! URL: [https://m4sport.hu/cikk/2020/12/23/egy-helyen-az-ev-sportesemenyei-ime-a-2021-es-versenynaptar/;](https://m4sport.hu/cikk/2020/12/23/egy-helyen-az-ev-sportesemenyei-ime-a-2021-es-versenynaptar/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
88. m4sport.hu (2022a): Egy helyen az év sporteseményei – íme, a 2022-es versenynaptár! URL: [https://m4sport.hu/cikk/2022/01/01/egy-helyen-az-ev-sportesemenyei-ime-a-2022-es-versenynaptar/;](https://m4sport.hu/cikk/2022/01/01/egy-helyen-az-ev-sportesemenyei-ime-a-2022-es-versenynaptar/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
89. m4sport.hu (2022b): 2023-ban is számos kiemelt sportesemény házigazdája lesz Magyarország. URL: [https://m4sport.hu/cikk/2022/12/27/2023-ban-is-szamos-kiemelt-sportesemeny-hazigazdaja-lesz-magyarorszag/;](https://m4sport.hu/cikk/2022/12/27/2023-ban-is-szamos-kiemelt-sportesemeny-hazigazdaja-lesz-magyarorszag/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
90. m4sport.hu (2022c): Bemutatjuk a nyolc stadiont, melyek vasárnaptól a világ közepét jelentik. URL: [https://m4sport.hu/katar-foci-vb-2022/cikk/2022/11/14/bemutatjuk-a-nyolc-stadiont-melyek-vasarnaptol-a-vilag-kozepet-jelentik/;](https://m4sport.hu/katar-foci-vb-2022/cikk/2022/11/14/bemutatjuk-a-nyolc-stadiont-melyek-vasarnaptol-a-vilag-kozepet-jelentik/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
91. nfft.hu (n.é.): NFFT Tanács. URL: <https://www.nfft.hu/nemzeti-fenntarthato-fejlodestanacs>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.
92. paris2024.org (n.é.): Halving the Carbon Footprint of the Games. URL: [https://www.paris2024.org/en/delivering-carbon-neutral-games/;](https://www.paris2024.org/en/delivering-carbon-neutral-games/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
93. portfolio.hu (2023): Elkészült az atlétikai stadion. URL: <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20230328/elkeszult-az-atletikai-stadion-605802;> Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
94. project-ocean.eu (2023): Kick-Off Meeting of the OCEAN project: 18 NOCs commit to carbon footprint measurement and reduction with EOC, IOC and ANOC. URL: [https://project-ocean.eu/2023/03/15/sustainable-sport-18-nocs-commit-to-carbon-footprint-measurement-and-reduction-within-erasmus-project-ocean-with-eoc-ioc-and-anoc/;](https://project-ocean.eu/2023/03/15/sustainable-sport-18-nocs-commit-to-carbon-footprint-measurement-and-reduction-within-erasmus-project-ocean-with-eoc-ioc-and-anoc/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
95. racetozero.unfccc.int (n.é. a): Race to Zero. URL: [https://racetozero.unfccc.int/system/race-to-zero/;](https://racetozero.unfccc.int/system/race-to-zero/) Utolsó letöltés ideje: 2023.04.16.

96. racetozero.unfcc.int (n.é. b): Who's in? URL: <https://racetozero.unfcc.int/join-the-race/whos-in/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
97. recobin.hu (n.é.): A Recobinról. URL: <https://recobin.hu/cegunkrol/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
98. repohar.hu (n.é.): Repohár. URL: <https://www.repohar.hu/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
99. uefa.com (2021): Where is EURO 2020 taking place? URL: <https://www.uefa.com/uefaeuro/history/news/0257-0e1aacb02802-5bcf2514fb6c-1000--where-is-euro-2020-taking-place/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
100. watchgamesseemore.hu (n.é.): Watch Games. See more. URL: <https://www.watchgamesseemore.hu/see-more/>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
101. worldathletics.org (2020): World Athletics makes commitment to a cleaner, greener, more equitable world. URL: <https://worldathletics.org/athletics-better-world/news/sustainability-strategy-2020>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
102. worldathletics.org (n.é. a): Sebastian Coe. URL: <https://worldathletics.org/about-iaaf/structure/president>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
103. worldathletics.org (n.é. b): World Athletics Sustainability. URL: <https://worldathletics.org/athletics-better-world/sustainability>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.
104. worldathletics.org (n.é. c): Nemzeti Atlétikai Központ. URL: <https://www.worldathletics.org/hu/competitions/world-athletics-championships/budapest23/venues/national-athletics-centre-stadium>; Utolsó letöltés ideje: 2023.04.17.

6.3 Interjúk

Anonymus, 2023.03.07.

Hentz Zsuzsanna, 2022.11.16.

Molnár Szabolcs, 2023.04.04.

Pignitzky Dorottya, 2023.03.24.

Schmitt Petra, 2023.03.23.

Végh Alexandra, 2023.03.25.

Viseu, Hugo, 2023.04.12.

Mellékletek

Interjú kérdések

Anonymus, 2023.03.07.

1. Mik voltak a fenntarthatóság elemei a cégnél a kézi EB megrendezésének fényében? (Stratégia, célkitűzések, Scope 1, 2, 3, stb.)
2. Bíró Szabolccsal indult el a zöld fesztivál WGSM kampány. Miért történt ügyvezető váltás időközben? Volt ennek hatása az eredeti koncepcióra?
3. Ha jól tudom, tervben volt egy tanulmány készítése a rendezvény lezárultával, azonban nem találtam ilyet a honlapon. Készült ilyen dokumentum? Ha igen, ez hol található?
4. Vannak adatok arról, milyen volt a sportesemény összkibocsátása, összesen felhasznált műanyag mennyisége, stb.?
5. A fenntarthatósági elemek implementálásáról szeretnék érdeklődni. Tudnál arról mesélni, kérlek, hogy ezek a rendezvény előtt, alatt és után hogyan és miben nyilvánultak meg?
6. Mi a legmagasabb iskolai végzettséged? Mi volt pontosan a cégnél a te feladatod? A WGSM kapcsán miket kellett megvalósítanod?
7. Ami a sportági specifikumokat illeti, voltak ilyenek a fenntarthatóság kapcsán az MKSZ/EHF részéről? Budapest mint a rendezvénynek otthont adó város részéről volt fenntarthatósági megkötés?
8. Hogyan látod a hazai sportrendezvények helyzetét a fenntarthatóság kapcsán?
9. Létezik irányadó, egységes szabályozás ma Magyarországon, amely előírja, hogy a társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek figyelembevételével kerüljön lebonyolításra egy nagy nemzetközi sport event?
10. Mire lenne szükség szerinted, hogy megvalósulhassanak a kitűzött célok ténylegesen és ne csak papírra vetett „magvas gondolatok” maradjanak?
11. Hogyan néz ki a rendezés menete? Kikkel, milyen szereplőkkel kell egyeztetni?
12. Az esemény lezárultával volt best practice sharing? Detektálható szerinted egyfajta legacy? Ezzel elindult egy új éra itthon?

Hentz Zsuzsanna (Fővárosi Önkormányzat Kulturális, Turisztikai, Sport és Ifjúságpolitikai Főosztály, Sport Osztály osztályvezető), 2022.11.16.

1. Budapestnek milyen szerepe volt a 2022 januárjában megrendezésre került férfi kézi EB-n?
2. Hogyan néz ki a folyamat, miután elnyeri a Főváros a megrendezést?
3. Mennyi beleszólása van Budapestnek?
4. Vannak együttműködések a párhuzamosságok elkerülése érdekében?
5. Most zajlik Szlovéniában a női kézi EB. Kiadtak egy Sustainable Sport Events Action Plan-t. Van-e lehetőség arra, hogy az EHB 2022 Kft-től elkérjen egy ilyen és a hatástanulmányt?
6. Ha már rendezvényről van szó, akkor az adott település SUMP-ja is figyelembe vétetik?
7. Hogyan néz ki a hazai fejlesztési dokumentumok/hatályos jogszabályok terepe ebben a témában egyáltalán?
8. Rendelkezik-e Budapest a fenntartható sportrendezvényre külön érvényben lévő policyvel, amit alkalmazni is tud?

Molnár Szabolcs (Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület főtitkára), 2023.04.04.

1. „Az Egyesület, mint szakmai civil szervezet, főként az alábbi tevékenységeket végzi, hozzájárulva ezzel a Magyar Államnak az Nemzeti Energiastratégiában és a szakági törvényekben, különösen a villamos energiáról szóló, („VET”), a földgázellátásról szóló („GET”) és a távhőszolgáltatásról szóló törvényekben meghatározott feladatai ellátásához”. A szakági törvényekbe beletartoznak a rendezvények vagy a sport?
2. Milyen szabályozás alá esnek a sportlétesítmények és a nagy nemzetközi sportrendezvények, ami a fenntarthatóságot illeti?
3. Hogyan látod a meglévő létesítmények helyzetét és azok „megújítását” pl. esővízhasználattal, szürkevízzel, napelemekkel stb.?
4. Látsz fantáziát a sport és a fenntarthatóság/energetika összekapcsolásában a szemléletformálással kapcsolatban?
5. Hogyan áll hazai szinten a fenntarthatóság horizontális, szakágankénti implementálása a hazai szabályozásokban
6. Létezik irányadó, egységes szabályozás ma Magyarországon, amely előírja, hogy a társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek figyelembevételével kerüljön lebonyolításra egy nagy nemzetközi sport event?
7. Szabályozói vagy irányítói oldalról igényel még nagyobb erőfeszítést a fenntarthatóság

implementálása itthon vagy van egy harmadik fél, akit nem vettem figyelembe?

8. Mikorra lehet realitás ténylegesen fenntartható nagy nemzetközi sporteseményekről beszélni Magyarországon?
9. Mit tudnak a különböző stakeholderek megtenni annak érdekében, hogy ne utópiáról beszélhessünk?
10. Ha lenne három dolog, amit ki kellene emelned, ami mindenképpen szükségeltetik a hazai fenntartható rendezvények megvalósításához rövid távon, mi lenne az?

Pignitzky Dorottya (Magyar Olimpiai Bizottság sportszakmai munkatársa), 2023.03.24.

1. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége? Mi pontosan a szervezetnél az Ön feladata? A nagy nemzetközi sportesemények rendezésénél Önöknek van ráhatása a fenntarthatósági aspektus beiktatására?
2. Meséljen kérem, a településfejlesztésbe integrált sportstratégiáról. Ez mennyire bevett gyakorlat? Tud erre nemzetközi és hazai példát mondani?
3. Meséljen kérem a fenntarthatósági Erasmus+ ASAP (As Sustainable As Possible) projektről. (mikor és kinek a kezdeményezésére jött létre, mi a célja, hogyan csatlakozott Magyarország, meddig tart, kik a résztvevők, tanulságok, stb.)
4. A honlapon elérhető a MOB fenntarthatósági stratégiája, ami példaértékű. Mikorra várhatók az ott említett részletes kidolgozást igénylő elemek? Mik a fenntarthatóság eddigi elemei a szervezetnél (Stratégia, célkitűzések, Scope 1, 2, 3, stb.)?
5. A fenntarthatósági elemek implementálásáról szeretnék érdeklődni. Tudna arról mesélni, kérem, hogy ezek a rendezvény előtt, alatt és után hogyan és miben nyilvánulnak meg?
6. Hogyan néz ki adott esetben a szervezési folyamat az elejétől a végéig? Kikkel, milyen szereplőkkel kell egyeztetni? (releváns stakeholderek, nagyobb mérföldkövek, timeline, utókövetés, stb.)
7. Hogyan néz ki a nemzetközi fenntarthatósági szabályozási környezet?
8. Hogyan néz ki a hazai fenntarthatósági szabályozási környezet?
9. Hogyan látja a hazai sportrendezvények helyzetét a fenntarthatóság kapcsán?
10. Min múlik, hogy egy rendezvény fenntartható lesz-e környezeti szempontból? Mik az Ön eddigi tapasztalatai (külföld, itthon egyaránt)?
11. Létezik irányadó, egységes szabályozás ma Magyarországon, amely előírja, hogy a társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek figyelembevételével kerüljön lebonyolításra egy nagy nemzetközi sport event?

12. Mire lenne szükség Ön szerint, hogy megvalósulhassanak a kitűzött célok ténylegesen és ne csak papírra vetett „magvas gondolatok” maradjanak?
13. Szabályozói vagy irányítói oldalról igényel még nagyobb erőfeszítést a fenntarthatóság implementálása itthon vagy van egy harmadik fél, akit nem vettem figyelembe?
14. Mikorra lehet realitás ténylegesen fenntartható nagy nemzetközi sporteseményekről beszélni Magyarországon?
15. Mit tudnak a különböző stakeholderek megtenni annak érdekében, hogy ne utópiáról beszélhessünk?
16. Ha lenne három dolog, amit ki kellene emelnie, ami mindenképpen szükségeltetik a hazai fenntartható rendezvények megvalósításához rövid távon, mi lenne az?
17. Egy adott létesítmény utógondozásával és annak utóhasznosításával ki foglalkozik
18. Milyen hazai példát/kezdeményezést/nagy nemzetközi sporteseményt emelne ki az elmúlt öt évben Budapest példáján?
19. Az atlétikai VB lezárultával best practice sharing? Detektálható Ön szerint egyfajta legacy? Ezzel elindulhat egy új éra itthon?

Schmitt Petra (Budapest 2023 Nonprofit Zrt fenntarthatósági menedzsere), 2023.03.23.

1. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége? Mi pontosan a cégnél az Ön feladata? A VB kapcsán miket kell megvalósítania?
2. Mik a fenntarthatóság elemei a cégnél az atlétikai VB megrendezésének fényében? (Stratégia, célkitűzések, Scope 1, 2, 3, stb.)
3. A fenntarthatósági elemek implementálásáról szeretnék érdeklődni. Tudna arról mesélni, kérem, hogy ezek a rendezvény előtt, alatt és után hogyan és miben nyilvánulnak meg?
4. Hogyan néz ki a szervezési folyamat az elejétől a végéig? Kikkel, milyen szereplőkkel kell egyeztetni? (ki hozza létre a céget, nagyobb mérföldkövek, timeline, utókövetés, stb.)
5. Vannak becslések arról, milyen a sportesemény számokban? (érkező sportolók, szakmai stáb, szurkolók, önkéntesek, szervezők, összkibocsátása a rendezvénynek, összesen felhasznált műanyag mennyisége, stb.)
6. Budapest felé milyen kötelezettségeket kell teljesíteni? Itt gondolok a hulladékkezelésre, zajsintre, stb.
7. Az újonnan átadásra kerülő létesítmény mutat fenntartható elemeket?
8. Urbanisztikai szempontból megoldott a közlekedés, illetve az utóhasznosítás kérdése?

9. Fog készülni tanulmány a VB tapasztalatairól? Ha igen, ez továbbadásra kerül majd a soron következő szervezőcég számára?
10. Ami a sportági specifikumokat illeti, vannak ilyenek a fenntarthatóság kapcsán a Nemzetközi Atlétikai Szövetség/Magyar Atlétikai Szövetség részéről? Budapest mint a rendezvénynek otthont adó város részéről volt fenntarthatósági megkötés?
11. Milyen a viszony Budapesttel? És a Magyar Atlétikai Szövetséggel?
12. Hogyan látja a hazai sportrendezvények helyzetét a fenntarthatóság kapcsán?
13. Létezik irányadó, egységes szabályozás ma Magyarországon, amely előírja, hogy a társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek figyelembevételével kerüljön lebonyolításra egy nagy nemzetközi sport event?
14. Mire lenne szükség Ön szerint, hogy megvalósulhassanak a kitűzött célok ténylegesen és ne csak papírra vetett „magvas gondolatok” maradjanak?
15. Az esemény lezárultával lesz best practice sharing? Detektálható Ön szerint egyfajta legacy? Ezzel elindulhat egy új éra itthon?

Végh Alexandra (EHB 2022 Nonprofit Kft. fenntarthatósági menedzsere), 2023.03.25.

1. Mik voltak a fenntarthatóság elemei a cégnél a kézi EB megrendezésének fényében? (Stratégia, célkitűzések, Scope 1, 2, 3, stb.)
2. Bíró Szabolccsal indult el a zöld fesztivál WGSM kampány. Miért történt ügyvezető váltás időközben? Volt ennek hatása az eredeti koncepcióra?
3. Ha jól tudom, tervben volt egy tanulmány készítése a rendezvény lezárultával, azonban nem találtam ilyet a honlapon. Készült ilyen dokumentum? Ha igen, ez hol található? nem tud erre válaszolni, mert eljött, ha készültek is doksik, az max. a belső körnek
4. Vannak adatok arról, milyen volt a sportesemény összkibocsátása, összesen felhasznált műanyag mennyisége, stb.?
5. A fenntarthatósági elemek implementálásáról szeretnék érdeklődni. Tudnál arról mesélni, kérlek, hogy ezek a rendezvény előtt, alatt és után hogyan és miben nyilvánultak meg?
6. Mi a legmagasabb iskolai végzettséged? Mi volt pontosan a cégnél a te feladatod? A WGSM kapcsán miket kellett megvalósítanod?
7. Ami a sportági specifikumokat illeti, voltak ilyenek a fenntarthatóság kapcsán az MKSZ/EHF részéről?
8. Milyen volt az MKSZ-szel a kapcsolat, hogyan nézett ez ki a gyakorlatban? Van nekik fenntarthatósági stratégiájuk? Tudok valakit kontaktálni ott esetleg?

9. Az MVM Dome utógondozásával és annak utóhasznosításával ki foglalkozik?
10. Hogyan látod a hazai sportrendezvények helyzetét a fenntarthatóság kapcsán?
11. Létezik irányadó, egységes szabályozás ma Magyarországon, amely előírja, hogy a társadalmi-gazdasági-környezeti pillérek figyelembevételével kerüljön lebonyolításra egy nagy nemzetközi sport event?
12. Mire lenne szükség szerinted, hogy megvalósulhassanak a kitűzött célok ténylegesen és ne csak papírra vetett „magvas gondolatok” maradjanak?
13. Hogyan néz ki a rendezés menete? Kikkel, milyen szereplőkkel kell egyeztetni?
14. Az esemény lezárultával volt best practice sharing? Detektálható
15. Szabályozói vagy irányítói oldalról igényel még nagyobb erőfeszítést a fenntarthatóság implementálása itthon vagy van egy harmadik fél, akit nem vettem figyelembe?
16. Mikorra lehet realitás ténylegesen fenntartható nagy nemzetközi sporteseményekről beszélni Magyarországon?
17. Mit tudnak a különböző stakeholderek megtenni annak érdekében, hogy ne utópiáról beszélhessünk?
18. Ha lenne három dolog, amit ki kellene emelnie, ami mindenképpen szükségeltetik a hazai fenntartható rendezvények megvalósításához rövid távon, mi lenne az?
19. Milyen hazai példát/kezdeményezést/nagy nemzetközi sporteseményt emelne ki az elmúlt öt évben Budapest példáján?

Viseu, Hugo (UEFA Social & Environmental Sustainability Senior Manager), 2023.04.12.

1. What is your highest level of education? What exactly is your role in the organisation? Does the UEFA have the power to introduce sustainability into the organisation process of major international sporting events?
2. Did the UEFA have a strategy on sustainability regarding the Euro2020? If yes, what were the main elements?
1. Are there strict sustainability rules to be implemented when being a host city for European Championship matches? For example are these matches taking place in an already existing stadium and not in a newly built one?
2. The COVID-19 pandemic has overshadowed the whole event, a lot had to be reorganised. Taking into consideration these circumstances, how do you consider the venue in Budapest - was it valuable from the sustainability point of view? (How these sustainability elements were implemented before, during and after the event in Budapest?)

3. In the case of Budapest, I couldn't find any information about the local organising body on the internet. Can you tell me few words about them? (Who called them into life, how was the relation between the UEFA and them, etc.?)
4. Did this body have to report the UEFA on the implemented sustainability elements in Budapest?
5. What does the organisation process look like from start to finish? With whom and which actors should be consulted? (relevant stakeholders, major milestones, timeline, follow-up, etc.)
6. Based on your experience, what determines whether a mega sport event is environmentally sustainable?
7. What do you think would be needed to ensure that the goals set in the strategy are actually achieved?
8. Does it require more effort from the regulatory or governance side to implement sustainability in Hungary, or is there a third party I have not considered?
9. When will it be realistic to talk about truly sustainable major international sporting events in Hungary?
10. What can the various stakeholders do to ensure that we are not talking about a utopia when it comes to sustainable major international sporting events?
11. After those mega events, do you have/support a certain kind of best practice sharing platform and/or a knowledge hub considering your sustainable practices?

Kérdőív

Fenntartható sportrendezvények

Kedves Kitöltő!

Ferenczi Annamária vagyok, a Budapesti Corvinus Egyetem Regionális és környezeti gazdaságtan mesterszak végzős hallgatója. Szakdolgozatomban a hazai sportrendezvények helyzetét vizsgálom.

A kérdőív kitöltése anonim, megválaszolása max. 10 percet vesz igénybe.

Kérem, kitöltésével segítse diplomamunkám elkészítését!

Köszönöm!

*Kötelező

Sporthoz való kapcsolat

1. 1. Ön volt-e valaha igazolt sportoló? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ igen   [Ugrás a\(z\) 2. kérdésre](#)
☐ nem   [Ugrás a\(z\) 7. kérdésre](#)

2. 2. Összesen mennyi ideig? *

---

3. 3. Milyen szinten? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ amatőr: másodosztály és attól lefelé
☐ NB1 és/vagy válogatott (utánpótlás vagy felnőtt)

4. 4. Ön jelenleg is aktív sportoló? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ igen   [Ugrás a\(z\) 5. kérdésre](#)
☐ nem   [Ugrás a\(z\) 7. kérdésre](#)

5. 5. Milyen szinten? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ amatőr: másodosztály és attól lefelé
☐ élsportoló: NB1 és/vagy válogatott (utánpótlás vagy felnőtt)

6. 6. Melyik sportágban? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ kézilabda
☐ labdarúgás
☐ atlétika
☐ Egyéb: _____

7. 7. Önt foglalkoztatja-e a fenntarthatóság kérdése? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ igen
☐ nem
☐ nem tudom, mi az a fenntarthatóság
☐ nem válaszolok

8. 8. Eddigi résztvevői tapasztalatai alapján, akár játékosként/versenyzőként, akár nézőként előfordult-e az elmúlt 5 évben az, hogy egy sportesemény rendezői olyan megoldásokat kerestek, amelyek a fenntarthatóságot szolgálták? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ igen Ugrás a(z) 9. kérdésre
☐ nem Ugrás a(z) 10. kérdésre

9. 9. Kérem, fejtse ki néhány szóban az Ön által tapasztalt példát, kitérve arra is, melyik sportágban volt ez: *

_____
Ugrás a(z) 11. kérdésre

10. 10. Ön szerint mi lehet ennek az oka, hogy nem látott példát? Kérem, fejtse ki néhány szóban, kitérve arra is, melyik sportágban volt ez! *

_____

Fenntartható sportrendezvények

11. 11. Kérem, az alábbi skálán jelölje be, hogy Ön milyen mértékben támogatná a fenntarthatósági szempontok minél szélesebb körű figyelembevételét a sportrendezvények szervezésénél? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ 1. egyáltalán nem támogatnám
☐ 2. nem támogatnám
☐ 3. inkább nem támogatnám
☐ 4. inkább támogatnám
☐ 5. támogatnám
☐ 6. teljes mértékben támogatnám
☐ nem tudom, melyek ezek a fenntarthatósági törekvések
☐ nem válaszolok

12. Kérem, az alábbi skálán jelölje be, hogy Ön milyen formában látná szívesen ezeket az elemeket? (1 - egyáltalán nem, 6 - teljes mértékben; nem tudom, nem válaszolok)⁴³

- a. közlekedés területén (pl. közösségi roller/kerékpár stb. felvételére és lerakására kijelölt városi helyszínek kialakítása, ingyenes tömegközlekedési jármű használata, P+R, Fenntartható Városi Mobilitási Terv gyakorlatba való átültetése a párhuzamosságok elkerülése érdekében stb.)
- b. a környezetvédelmi kereteken belül (levegőszennyezettségi szint csökkentése, zajterhelés redukálása stb.)
- c. a hulladékgazdálkodás keretein belül (szelektív hulladékgyűjtés, élelmiszerhulladék külön gyűjtése, komposztálás, hulladékégető becsatornázása stb.)
- d. zöldterületeken (faültetési ellentételezés, zöld projektek támogatása stb.)
- e. az étkezés területén (vegán kínálat, fenntartható forrásból származó alapanyagok, rövid ellátási láncból származó ételek, lebomló táányérok/poharak/evőeszközök stb.)
- f. a létesítmények terén (energetikailag korszerű, vízmegtartó megoldások használata, már felhasznált, így ivásra már nem alkalmas víz más célokra, így például takarítása történő felhasználása stb.)
- g. szponzoráció (olyan helyi cégeket megnyerni, amelyek kiemelkedőek a fenntarthatóság terén; olyan projekteket támogatni a rendezvényen befolyt összegből, ami előre viszi a fenntarthatóság ügyét)
- h. szemléletformálás (résztevői tájékoztatás, szemléletformálás, interaktív oktatási/játékos, élményszerű tanulással bíró megoldások)
- i. sportági útmutatók formájában (legyen egységes, átfogó, integrált szabály a sportrendezvények fenntartható megszervezési módozatairól)
- j. egyéb, éspedig: ... (saját válasz)

---

⁴³ Az olvashatóság érdekében ez az egyetlen kérdés, amelyik nem az online platformról került beszárasra.

13. Ha van a 12. kérdéshez egyéb javaslata (fenntarthatósági elemek a sportrendezvényeken), kérem írja le néhány szóban!

Demográfiai kérdések

14. 13. Az Ön születési éve *

---

15. 14. Az Ön neme *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

☐ nő

☐ férfi

16. 15. Az Ön állandó lakóhelye (településnév) *

---

17. 16. Mi az Ön legmagasabb végzettsége? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

☐ legfeljebb 8 általános

☐ szakmunkásképző, szakképző

☐ érettségi

☐ érettségit követő szakképzés

☐ főiskola (BA/BSc)

☐ egyetem (MA/MSc)

☐ PhD/doktori fokozat

18. 17. Az Ön családi állapota: *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

☐ egyedülálló

☐ házas

☐ elvált

☐ özvegy

19. 18. Van-e gyermeke? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ igen   Ugrás a(z) 20. kérdésre
☐ nincs   Ugrás a(z) 21. kérdésre

Ugrás a(z) 21. kérdésre

20. 19. Ha van gyermeke, hány? *

---

21. 20. Hogyan érzi, Önök anyagilag... *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ gondok nélkül élnek
☐ beosztással jól kijönnek
☐ éppen, hogy kijönnek a havi jövedelmükből
☐ hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak
☐ nélkülöznek
☐ nem válaszolok

Fenntartható sportrendezvények

Válaszát rögzítettük.

Köszönjük, hogy időt szakított a kérdőív kitöltésére!